

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... kor. 10.—

Negyedévre ... kor. 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám József 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

Budapest, márczius hó 16.

Április elsejével kezdődik az új évnegyed.

Ama tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius végével lejár, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hovaelőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 20 kor.

Félévre 10 kor.

Negyedévre 5 kor.

Mai számunkhoz erre a célra posta-blankettákat mellékelünk.

Mutatványszámok kívánatra ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,

VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.

Krónika.

Elek Gusztáv.

— márcz. 14.

Elek Gusztávval mintha egyik utolsó harciosa tünne el egy félmult korszaknak: az egészségének, a testi fölényének, a fölébezigést nem ismerő, szinte brutális akarátának. Nem ő csinálta ezt az iskolát s annak felfogását, nem is ő volt az egyetlen képviselője, de benne jegezesedett ki a legerősebben. A politikában Szilágyi Dezső, az orvostudományban Kovács, a tanári székben Kerkápoly, a művészetben Munkácsy fejezték ki ugyanezt: a fölény, a biztonság, a kegyetlen erő elvét. Egyformán és gyönyörűen tirannizálták a kisebbséget, akár a Shakespeare királyai. Nem gyűlölték a plebszt, sőt szívesen hordoztatták magukat vállain, de a szociális törekvéseknek — akarva, nem akarva — alig volt náluk nagyobb ellensége. Életük tanulsága azonos az egyén apoteózisával, a Blücherek és a Wallensteinok győzelmével, az önmagában való bizás és a bölcs elfogultság diadalívével.

Elek Gusztáv a legrövidebb — mert legemberibb — uton bizonyította be felfogásának helyességét. Nincs az a nagy költő, aki annyit merített volna önmagából, mint ő, akit a vaspánczélba öltözött Mussetnek lehetne nevezni. Nincs az a Galilei, aki jobban hitt volna igazában; és nincs az a Kohlhass Mihály, aki kisebb szögből nézte volna a nagyvilágot. Egy kard, egy pisztoly volt minden szerszáma, e két fegyver elegendő volt rá, hogy a köztudat legfelső emeletére költözködhessen velők. A hatvanas évek naiv renaissance-a, dőre huma-

nista játékaik egyszerre összeroppantak ez egészséges katona előtt, aki a véres humor bizonyos színezetével állította be az ősi embert a fogalmak és föltevészek angol-parkjába, fölciczomázott őzikéi és turbékoló galambjai közé.

Ugyanily ősemberek voltak Szilágyi Dezső, Kovács professzor és a tudós Kerkápoly, sőt Erkel Sándor, vagy akár Liszt Ferencz is. Nekik köszönhető, hogy a gög nálunk sohase volt oly gyűlölt portéka, mint a Nyugaton. Csakhogy, míg a festők, politikusok, zenészek, tanárok hosszú szellemi uton kerültek vissza a rengetegbe, az ifjuság és a képesség csodaforrásához, addig Elek Gusztáv ösztönszerűen helyezkedett bele a maga szféráiba. Azt lehetne mondani: ő volt a program, a Szilágyiak, Kerkápolyok, Kovácsok csinálták a zenét hozzá. Ez a muzsika kegyetlenül világos, okos, egyszerű; és az önzés — a legkézzelfoghatóbb fogalom — nem utolsó tényező benne. De mennyivel nobilisabb és közvetlenebb volt ez az önzés, mint a mai altruizmus nemi egy diszpéldánya.

Alig pár évtized mult el ez iskola fête-je óta s azóta ez a férfi-típus lassan kiveszett; vagy talán csak háttérbe szorult volna? Az igazságnak ezt a brutális kipécézését, amelyet hőseink elvként követtek, ma már nem türjük el; avagy az igazság szövete nem képes eltűnni. Míg három évtized előtt azok ültek páholyban, akik hittek, ma a kételkedőké a mennyek országa. Amit annak idején egy Szilágyi, egy Kovács gögös bizonyoságként vágtek a köztudatba, ma tapogatózás, kémkedés és bukdácsolás révén próbálgatjuk elérni. Baczur Gazsi Faustot kezdi olvasgatni. A kisebbség — a szellemileg alárendeltek — rájöttek, hogy ők voltaképpen a többség s hogy eszerint jogaik vannak. Taaffe megteremtette a társadalmi élet tizedesmérlegét.

Vitatkozni lehetne róla, melyik felfogás a helyesebb, életképesebb, de alig éri meg a fáradságot. Mert hogy az emberek harmincz esztendő alatt mások lettek volna, senkisem hiszi el. Évezredek óta ugyanaz a típus jár a pálmák vagy cziprusok vagy sarki kandélaberek között. A kérdések sem alakultak át: a szociológia alapján ott tart, ahol Jézus Krisztus, a bölcsészet, ahol Aristoteles idejében. A tömeg olyan nyers, gögös és megalázkodó, mint Coriolanus és Cimón alatt. A világfelfogás forgandósága nem gyorsabb, mint amilyen Róma falai között volt. Ha ma az Embernek egy csomó kiállítási példánya akad, az talán éppoly véletlen, mint hogyha utána törékeny generációk következnek. És ha ma a

tudomány, a társasélet, sőt a lovagiasság nesztelenebb és kecsesebb lépésekkel halad, annak talán szintén a korszellem — e nagy minden egyéb — adja meg a magyarázatát.

Kár; mert a tételből becses tanulságokat lehetne levonni. Mindenekelőtt azt, hogy a sulyosabb földi problémákkal az emberiség már végezett és most a nemesebb szövésüekre kerül a sor. A kődobáló titánok eltűntek s helyettük keskenymellű kutatók, rosszszemű, de jóorru tudósok, szorgalmas kis hangyák és méhek lépnek a műhelybe. Az építőmesterek helyét analitikusok, a birkózókétfőretttisták foglalják el. Az arénából, szóval, mikroszkópfelület lett. A második tanulság — és ez talán a fontosabb — az lenne, hogy, immáron, nemcsak erősek, de gyöngék is merünk lenni. Be merjük vallani, hogy a törekenység, a tépelődés, a bukdácsolás nemcsak emberi vonás, hanem szociális tünet. Meg merjük mondani, hogy minden haladás óriási kérdőjel és minden új jelszó ezer régi veszedelmet rejt magában. Ez a felfogás közvetlen, igaz, talán becsületes is; megérdemelné, hogy igyunk egyet reája.

Sajnos azonban, a tanulságokból nem lehet okokat faragni, és a tünetek mindig a betegség, nem pedig az egészség lapjára tartoznak. Azokat az iskolákat, amikor az ember magába száll és hamuval irogatja kora történetét, nem ma látjuk először és nem ma utolszor. A természetnek is van váltógazdasága; azzal, hogy talán a divatot is ismeri, nem merjük megsérteni. Nagy pozitivisták után mindig nagy negativisták kerültek kormányrudra (esetleg az elődeik szemétdombjára), és mire az okból okozat lett, az okozat már újra okká vedlett át. A tanulságok ritkán voltak diadalmi lobogók, gyakrabban szemfedők.

Eppen ily hazug dolog lenne tehát igazságot látni benne, hogy a ma tudományos, társadalmi, vagy művészeti felfogása egy lépést jelentene előre, holott hátrafelé sokkal kényelmesebben találja meg a kívánt lábnyomot. Bolondság lenne a kérdések kasztját megteremteni, és bolondság az erő és a gyöngeség rébuszában az utóbbi pártjára állani. Ami azonban nem jelenti azt, hogy a természetnek ez a sajátságos dialógusa ne lenne élvezetesebb az ifjabb Wlassics Gyuláénál. És nem jelenti azt se, ha a párbeszéd egyik szereplője elmondta a magáét és letűnik a színpadról, elgondolkodva és eltűnődve ne nézzünk utána. Ilyen aktor volt Elek Gusztáv; pisztolyának durrogása még egyszer visszhangot ver és azután bevonul a történelembe. Igen, a történelembe, mert, aki meg tudta érteni korának szavát, az a kor helyett beszélt.

Syrion.

Vade mecum — vade tecum. .

Tetszik beszédem és művem?
Sose kövess kislelkűen,
Kövessd, tanácsolom, magad,
S engem követ minden szabad.

Nietzsche.

Vidéki szerenád.

A banda kiállt az ut közepére,
és a holdfényen elrendezkedett;
a lump sóhajtván nekidőlt a falnak
s a nagy árnyékból nézte az eget.

S felszállt a bögön remegve a nóta,
a hegedűkön halkán zümmögött;
A hölgy ott állott ezüst ablakában
És reszketett a függönyök mögött.

Mint láz, úgy kuszott rá az éj zenéje,
S szöke haját, mit imádtak sokan,
Két ifju, sovány vállára vetette.
Már éjfél volt, s mosolygott boldogan.

Majd bánatosan Budápestre gondolt
S elmélázott unalmas napjain;
S a holdat nézte, mely hidegen állott
A cigányok sötét kalapjain.

Szabolcsi Lajos.

A vörös postakocsi.

(Regény.)

(10)

Irtá: KRÚDY GYULA.

Egy fordulónál (mert hisz a kisasszonyok állandóan sétáltak, hogy semmit el ne mulasztanak) Alvinczi feketeszakállas, fehérkalapos feje bukkant fel a mezőn. Lusta, szinte unott léptekkel közelgett, a látócsövét egykedvűen hímálta a kárján.

— Gyerünk! — mondta Rezeda ur idegesen.

Horváth kisasszony azonban megállott és olyan mosolylyal nézett Alvinczi szemé közé, amilyen mosoly csak kitanult kurtizánok, vagy teljesen ártatlan nők arcán szokott jelentkezni az izgatottság palástolására.

Alvinczi megzavarodva nézett a hölgyre, mintha emlékei között kutatna.

— Jó napot, Alvinczi! — mondta Horváth kisasszony csalfa szemhunyorítással. — Ugy-e bár, nem emlékszik rám? De én nem felejtettem el magát!

(Rezeda ur azt hitte, hogy a föld alá sülyed szégyenletében.)

Az ázsiai kán fehérkeztyüs kezével megemelte a kalapját.

— Van szerencsém — mondta minden meggyőződéssel nélkül és futó, kérdő pillantást vetett Rezeda urra.

Rezeda ur vállat vont s odavetőleg, a fogai között mormogta:

— Louise asszonynál... Az estélyen...

Alvinczi fanyarul mosolygott. Elővette a zseb-kendőjét és a gyomorbeteg keserűségével köhintett.

— Igen... Mindjárt szolgálok valami jó tippel... — folytatta gyorsan a legnagyobb szívélyességgel. — A dámák bizonyára nyerni szeretnének, habár, ha én-rám hallgatnak, nem fogadnak. A lóversenyen nem lehet nyerni. De hogy mégis kivegyék részüket a játék szórakozásából, majd szolgálok néhány tikkelt. Ha megengedik... A viszontlátásra. Sietek, mert már start van.

Gyorsan megemelte a kalapját, felületesen megfogta Horváth kisasszony kezét és eltűnt a lépcsőkön,

amelyek a könyvfogadóhoz vezettek. Mindenütt tiszteletteljesen nyílt szét a tömeg. Ő játszik itt a legnagyobb tétékben. A lóversenyvárosban király volt Alvinczi.

Rezeda ur sötétpiros arczzal kapaszkodott Horváth kisasszony karjába.

— Lelkem, — kezdte az indulattól visszafojtott hangon — maga úgy viselkedik, mint valami falusi kisasszony. Azt hiszi, hogy Kisvárdán van, ahol a társulat drámai szendéjét minden suszterinas ismeri? Pesten vagyunk, lelkem, ahol nem szokás megszólalogni a férfiakat.

— Valóban nagyon nevetlen volt Alvinczi — felelt elkomorodva Klára. — Ostoba voltam, beismerem. Gondolataimban annyit foglalkozom a furcsa emberrel, hogy egész természetesnek találtam, hogy nyomban ráismer ő is, amint találkozunk... Bocssáson meg, Rezeda.

De Rezeda ur nem bocsátott meg.

— Nézzen körül a gyepen — folytatta szigoruan. — Látja ezt a sok feltűnő kalapos, furcsa ruhás, elszánt képű nőt? Ezek mind azért vannak itt, hogy Alvinczivel, vagy a hozzá hasonló erszényű férfakkal megismerkedjenek. De még ők sem mernek megszólítani senkit.

— Mily számár voltam! — mormogta könyves keserőséggel Klára.

Eles csengetés hangzott.

A tömegen egy hetykekalapu, piros mellényes, fehérszakállu öreg ur törekedett a társaság felé. Barna köpenyeg volt rajta és rozszant sétatálcájával integetett.

— Nagysádkám!

Szilveszter ur volt ő, az Alvinczi titoknoka.

Néhány barna karton-billétát nyomott a sok közül a Horváth kisasszony kezébe.

— A fejedelem küldi — mondta a sietéstől elfulladva.

— Hogy van, Szilveszter bácsi? — kérdezte megnyhülve Klára.

— Sietek. Sietek. Még X. grófnénak kell jegyeket adnom, az öreg B. bárókisasszonynak és özvegy Ábrándinénak. A versenyt pedig már futják.

— Miért fogadta el? — kérdezte sötéten Rezeda ur.

Horváth kisasszony izgatottan nézte a kartondarabokat.

— Tíz forint. Háromszor tíz forint. A hatos számon. Nézze meg csak gyorsan, Rezeda ur, melyik a hatos szám?

— Az Alvinczi lova. Ignác.

Vad kiáltás töltötte meg hirtelen a mezőt. Mintha váratlanul megbolondultak volna az emberek ezrei. Padokra és székekre ugráltak. Lóneveket kiabáltak. A szemek kimeredtek. A nők hisztérikusan visitottak.

— Innen úgy sem látunk semmit a versenyből — mondta Rezeda ur. — Forduljanak meg, hölgyeim. Az emelvényen ül Alvinczi ur. Majd az ő arczából ítéljük meg, hogy megnyeri-e a versenyt Ignác.

A Jockey-Club tagjainak fentartott helyen ült Alvinczi ur és bizonyosan a világ egyik legjobb látócsöve volt a szeme előtt, amint a lovak futását figyelte.

Mereven dőlt hátra ülésében, amint feszülten figyelt.

Hirtelen előrehajolt, mintha ez energikus mozdulattal is hozzájárulna a verseny kimeneteléhez.

A gukker szinte megfeszült kezében, amint a cél előtti utolsó métereken a magosból a paripák futását figyelte.

Aztán elvette szeme elől a gukkert.

Boldog, gyermekesen boldog, diadalmas mosoly

jelent meg a sötét, szomoru arczon, mintha karácsonyi angyal csengetne végig a mezőn... A szomszédjai kezüket nyújtották felé.

— Ignác! — ordította ezer torok.

— Nyertünk! — kiáltotta önfelédten, szinte könybőborult szemmel Horváth kisasszony. — Ignác. Drága Ignác.

— Az ördög vitte volna el! — dörögte Rezeda ur.

Horváth kisasszony a fehér korláthoz rohant, midőn a győztes paripát elvezették. Fehér keztyűs kezével boldogan tapsolt a kistermetű pejlovacska felé.

— Ignác! — mondta szerelmesen, lágyan.

... Bármennyire szeretett volna Horváth kisasszony e délutánon Alvinczi urral ismét találkozni, ez többé már nem sikerült neki.

— Vajjon miért került el Alvinczi? — kérdezte Horváth kisasszony, midőn hazafelé mentek fáradtan és porosan.

Rezeda ur mogorván lóbálta a fejét:

— Kisasszony, jegyezze meg magának: a hálálkodó ember a legkényelmetlenebb lény. Az ember nem tud vele mit csinálni. Alvinczinek különben is régi babonája, hogy akkor, midőn jelentősebb összeggel fogad valamely lóra, a szegény ismerősei és barátai között fogadójegyeket osztat széjjel. Vannak pedig ismerősei, akik részére ugyanakkor más lovakra fogad, mint amelyre ő maga játszott. Örüljön, bennünket szerencsés ismerősnek számít.

— Nagyszerű ember.

— Annál is nagyszerűbb, mert míg kegyedet kétszáz forinthez juttatta (hogy kiimádkozza a győzelmet, mint azok az öreg mágnásasszonyok, akiket támogat s versenynap délelőttökön a Ferencziek-templomába járnak imádkozni Alvinczi szerencséjéért), addig ő maga, mint egy beavatott ismerősömtől hallottam, csaknem százezer forintot huzott be Ignác győzelmével. Ez Alvinczi kifogyhatatlannak hitt vagyonának a forrása. Ezért hívják Monte-Christónak.

Klára összecsapta a kezét:

— Imádom — mondta.

VIII.

Az álmok és a kártyák.

Tayasz volt és a pattantyus-utcai hölgyeknek délutánonkint verseket és regényeket olvasott Rezeda ur.

Rezeda szerkesztőnek régi módszere volt a nők körüli udvarlásnál a költők segítségül vétele. Szerelmeit (a czirkusz-lovarnót a Henry társulatánál, a czukrászkisasszonyt egy régi vidéki czukrászdában, ahol mályvaszínű függönyök lengtek az ablakon és a likörös üvegeken virágkosaras vignetták voltak, majd egy özvegy kereskedőné, akinek szivbaja volt és nagy szemében az elmúlás utáni vágy néha csodálatosan tükröződött) többnyire Byron vagy Puskin verseinek köszönhetette. Mint egy biedermeier-ifju, finom kötésben verseskönyvet hordott a zsebében és midőn a hölgyeket négy szemközt kaphatta, vadul, gyorsan, vagy lágyan és álmodozva a fülükbe olvasta az idevonatkozó szakaszokat. A nők néha megengedték, hogy a kezüket megcsókolja, máskor könnyedén végigsimították homlokát, kedves Rezedának nevezték, virágjukat a verseskönyv lapjai közé préselték, aztán elbocsátották a szerkesztőt, aki lehajtott fejjel bandukolt és az öngyilkos Kleist Henrikre gondolt. Így élt Rezeda ur szerelmeiben és még az özvegy kereskedőné hálósobájáig sem juthatott el, aki pedig olyan sűrű, szőke haju, hosszuszempillájú, összeérő szemöldökű és kövérkés nő volt, mint valami keleti álom. Csupán gyönyörű lábán a harisnyakötőt

helyettesítő szalagcsókora emlékezett, amely halavány lilaszínű volt és emléken egy kis zsebkendőt kapott, amelyet otthon a párnája alá dugott. Rezeda ur magánéletét vizsgálva, azt kell hinnünk, hogy a nők az utolsó felvonásban elidegenedtek az ábrándos és busongó helyén a csókot elhelyezni, amely csók a szentéletű apácát is megörjitheti. Az ujjai csupán a kezekig jutottak és szinte röstelkedett a nők háta mögött, midőn esős időben megmutatták a bokájukat. A kereskedőné — hogy még egyszer és utoljára felemlítsük a kövér asszonykát — egy nyári délutánon, a virágoskertbe csupán egyetlen szál, vékony pongyolát vett magára és a napsugár az árnyékos helyeken meglehetősen megmutogatta a ruha alá rejtett formákat. Rezeda ur szívdobogva kérdezősködött a virágok nevei után és a világerő sem merészelt teljesen kinyitni a szemét. Az asszonyka kétszer, háromszor elment a napsütéses helyekre, engedte, hogy a szél ruhájába fujjon és rövid-ujju pongyolájában gyakran emelte fel két karját kontyához, miközben ruhája csaknem vállig csuszott... »Ezt a kéket, amely olyan, mint egy Richepin-vers, hogy hívják, nagyságos asszony?«

Nem csodálható tehát, ha Rezeda ur (aki éjjel, ágyában a legelszántabb kékszakkal volt, minden nőismerősét meztelenre vetkőztette és még a torkukat is megcsókolta harapós csókkal) tavaszi délután a pattantyus-utczai kislakásban, ahol két fiatal nő illata összekeveredett a cserepes virágok illatával és a himzett diványpárnának asszonyhaj szaga volt, az ágyterítő alól szinte lappangva sompolyogtak elő női álmok és a reggel használt kis piros papucsok öléből, a törülközők gyűrődéséből, a hajfésűkből és puha, bolyhos vállkendőkből két szerelemre hivatott fiatal nő jó szaga áramlott: Rezeda ur a sánta lord verseit olvastatta s egy teljes, az Élet megünneplésére szánt májusi délután mulott el Lermontoff Korunk hőségének emlékezetére.

— Holnap elhozom Boccacciót — fenyegetőzött esténként bánatos mosolylyal Rezeda ur. — A flórenczi barátok és kikapós menyecskék tán hatással lesznek hölgyeimre.

— Hozza el, kedves — felelt álmodozva Szilvia.

De Rezeda ur nem mérte elhozni a világ legszebb könyvét. Talán a színésznők erkölceit féltette...

Máskor a szűk előszobában olyan közel ért Szilviához, hogy a könnyű ruhácska alatt megérezte a leány testének gyöngéden domborodó, meleg részletét. Szilvia hármatos barna szemével, amely félig zsidó, félig cigány-szem volt, nyugodtan nézett az érzelmes fiatalemberre.

— Bocsánat — rebegte Rezeda ur. — Nem akartam...

De aznap éjjel (a magányban) még a harisnyát is lehuzta Szilviáról és pontosan kiszámította a leány testén található finomságokat a haj sűrűségéből, finomságából.

Ismét délután volt és a cserepes virágok az ablakokban kinyujtották leveleiket a nap felé és az orgona gyöngéden remegett fehér fürteivel, mint egy szűz leány ég felé küldött fohásza emelkedik remegőn felfelé a székesegyház tömjénfüstös boltozatában. Szilvia sűrű fekete hajába, amely csigákba göndörödött, mint a spanyol szenyoráké, a napsugár tüzes nyilacskákat helyezett el, amelyek alattomosan fényesítették a hajszálakat az ablaknál, a zongora mellett. Kivágott nyakán gyöngéd pelyhek és kis kék bajuszán mintha tréfásan-bus gondolatok helyezkednének el, amint alig hallhatólag füttyült egy bus magyar dalt. Rezeda ur A vadász iratait olvasta Turgenyevtől és a csigri-i

kerület Hamletjének bánatos elbeszélését hangsúlyozta. Szilviáról Klárára emelvén szemét a lap fordításánál, mintha ő maga volna az a sorsüldözött Vasziljevics Vaszilij, aki annak örül, hogy a boldogtalanság legszélsőbb fokát elérte.

Szilvia abbanhagyta a füttyörészést.

— Meddig fog ez így tartani? — kérdezte, de nem nézett sem Rezeda urra, sem Klárára.

Klára (ismét fehéreneműt javított), anélkül hogy feltekintett volna, vállat vont, Rezeda ur a pontig olvasott, aztán összezárta a könyvet.

— Valamit kérdezett, Szilvia? — kérdezte udvariasan előrehajolva.

Szilvia felsóhajtott:

— Ó, nem kérdeztem semmit. Nem is kérdezhettem, hisz senki sem tudna felelni a jelenlévők közül... Azt szeretném tudni, hogy miért vagyok itt a Pattantyus-utczában és mi tart vissza attól, hogy elszerződjem vidékre színésznőnek? Mikor Pestre jöttünk, azt hittük, hogy most következik a nagyszerű, mulatságos, nagyvilági élet. Én legalább titkon mindig azt hittem, hogy valami rendkívüli dolog fog történni, ha én, a nem mindennapi, szép, tehetséges, okos és jó teremtés Pestén megtelepedem. Aztán semmi sem történik. Egyik nap mulik a másik után. Reggel az ágyamba süt a nap, de én fekvé maradok... Félek a felkeléstől, mert tudom, hogy ismét kezdődik az unalmas, hosszú nap. Amíg fekszem, addig azt hiszem, hogy valami mégis csak fog történni felkelés után, valami váratlan, rendkívüli dolog... Valaki jön... Vagy csak egy levelet kapok, amelynek örülni fogok. Érezni fogok valamit, amit idáig nem éreztem... Egy nevet hallok, aminek örülni fogok. Hogy Rezeda ur délután elhoz egy költeményes könyvet, amelyben végre megtalálom azt a verset, amelyre egész életemben vágyódtam, de amelyből még egy sort sem tudok... Egy Medve nevű fiu mondta el a Kálvária-téren és én tizenöt esztendő voltam. Medvét nem láttam többé és bármiképpen gondolkozom, a vers nem jut az eszembe. Néha azt hiszem, hogy varázslat alatt vagyok, amelyből csak akkor fogok megszabadulni, ha a régen hallott vers ismét eszembe jut és én szívémben elmondom újra, amit akkor a Kálvária-téren...

— Vajjon miféle vers lehet az? — kérdezte elkomolyodva Rezeda ur.

Szilvia fájdalmasan megrázta a fejét:

— Nem tudom. Még álomban sem jut eszembe, pedig olykor éjjel, mintegy csak félig elaludva, olyan dolgok jutnak eszembe a gyermekkoromból, amelyekre már nem is emlékeztem. Csak hirtelen, mint egy kép, mint egy dal, megjelenik rajza a lelkemben. A minap annak a hórihorgas verklisnek a koczkás kabátja jutott eszembe, aki gyermekkoromban az udvarunkba járt muzsikálni. Akkoriban jöttünk Pestre, — az anyámra már nem emlékszem, csupán az apámra, amint közepén gondosan kettészelte a rövidszivart, hogy maradjon még egy szivarja. De a vers, amelyet Medve mondott, sohasem tud eszembe jutni.

— Ki volt Medve? — folytatta az érdeklődést az udvarias Rezeda ur.

— Azt sem tudom — mormogta elkeseredve Szilvia. — Egy kis cukrárszda, ahol tejszínes kávét ittunk, kalitkában feketerígó volt, a Frou-Frou című francia lap függött a fogason és Medve... Ennyi, amennyire bizonyosan emlékezem. Még csak a szemé síncs eszembe. Mintha csak olyan messzire ment volna el tőlem, mint az életnek a boldogsága. Azt hiszem, ha a vers eszembe jutna és Medvét megtalálnám: újra boldog lennék, mint tizenöt esztendő koromban voltam.

— Szegényké, — mondta részvétellel Rezeda ur — én majd keresni fogom Medvét...

Szilvia finom, kékes orra kissé elpirosodott a haragtól.

— Rezeda ur, ön olyan jó fiú, hogy az már szinte botrány.

Horváth kisasszony halkán felnevetett.

— Én azt hiszem, hogy Medve nem is létezett. Csak úgy álmotadt egyszer. Fiatalkoromban annyit álmotadtam egy hadnagygyal, hogy néha már azt hittem, hogy nem is vagyok többé ártatlan. És ébren sohasem láttam a hadnagyot, aki minden éjszaka, kék atillában és lakkcsizmában meglátogatott. Maga nem álmotott sohasem leányokkal, Rezeda?

A finom ifju fehér kezével lágyan intett.

— Magukkal! — mondta keserű gunynyal. — Két feleségem van minden éjjel. Kegyedék.

Szilvia elkeseredetten támasztotta tenyerébe állát.

— Minden nő volt valaha boldog. Egyik azért volt boldog, mert boldogtalan lett, a másik egy arczképet őriz a szívében, akinek eljöveteleiben hisz, a harmadik azt várja, hogy majd elveszi valaki... Én semmit sem várok, semmiben sem hiszek. A multkor egy tót gyalocsos járt az udvarunkban. Arra gondoltam, hogy sokkal boldogabb lennék, ha a gyalocsoshoz feleségül mennék. Szép fehér nadrágja volt.

(Folytatása következik.)

Toll és tőr.

— márc. 14.

A REVIZIÓ — megvan a szó, a nagy talizmán, mely a vén Földet ifjává teszi. Amíg itt volt a választói jog, niem harcoltak ellene, most, hogy továbbkerült, visszahívják, hogy harcolhassanak ellene. Pont a rátóti svábok filozófiája: ha itt lesz az ellenség, megadjuk magunkat, de ha nem jön, — hősiesen ellenállunk. Most készülődnek arra az esetre, hogyha visszajön, helyesebben: harcolnak azért, hogy visszajöjjen, hogy visszajöjjen az, amit sértetlenül jengedtek el. Sajnos, a magyar politika már egy csomó szomorú tanulsággal kedveskedik; itt van a néppárt, amely úgy, ahogy van, egy elmaradt revizió koldusa. És itt van maga a koalíció, amely már nem is beszél a véderőtörvény revíziójáról. Sőt. Egy kicsit mintha olyan volna a dolog, mint a Fejérváry-kormány idején: akkor a kereskedelmi szerződéseket csináltatták meg a kormánygyal, hogy ne nekik kelljen éppugy megcsinálni, most a választói jogot. Mint a rossz tüzoltók, akik akkor vonulnak fel a gépeikkel, amikor a tüzet már eloltották. De akkor diszruhában jönnek és a gép kormánykerekénél állanak...

GRÓF BATHYÁNY ERVIN HAZÁT CSERÉLT. A pöz egy kicsit meglepő, de nem új: a szabadgondolkodó moralistákra emlékeztet, akik a szabadgondolkodást azon kezdik, hogy — kikeresztelkednek. Ők szabadgondolkodók, utálják a babonát és ki akarják szabadítani a gondolatot a vallás fegyházából, de előbb belebuknak a leghatalmasabb vallás unformisába. Nem ismerik el az Istent és kiválasztják maguknak a leggazdagabb Istent. Batthyány Ervin nem ismeri

a hazát és kiválasztja magának a leggazdagabb hazát, Angliát. Én meg tudom érteni, ha valakinek a Daily Express jobban tetszik, mint egy magyar újság és inkább akar az uszó, kabinokra osztott világbirodalom polgára lenni, Sir Edward Grey, Lloyd George, Bernhard Shaw és Walter Pater honfitársa, mint — mondjuk — Ertsey Péteré. Ehhez mindenkinek joga van, csak egy embernek nem, és Batthyány Ervinnek is tudnia kell, hogy ez az egy ember véletlenül ő. Őneki; aki népboldogító, őneki épp azért nem szabad itthagyni ezt a földet, mert szegény; épp azért, mert nyomorult; épp azért, mert elhagyott; épp azért, mert senki sincs, aki a fejealját megvethetné. Igaz hogy a norfolki herczeg kellemesebb társaság, mint Esze Tamás, — igaz hogy a tenger nagyobb viz, mint a Duna, — igaz végül, hogy opportunusabb a meggyőződéseket parcellázni, mint az ezer holdakat, de Istenem, az elv... az ideál... Már ideálról beszélünk, úgy látszik, tulságosan komolyan vettük a dolgot. Ami pedig talán csak egy grófi szeszély, — az egyik gróf angol zsakettet hord, a másik angol kravátlit, a harmadik angol melltűt, filozófiát, paripát és a negyedik angol hazát. Végre, ez a legolcsóbb...

SZÉP VOLT, NAGYON SZÉP VOLT a szerdai ülés. A rendőrök megint bevonultak s az urak megint az előkelőt adták: Ők nem maradnak rendbri társaságban s kivonultak, miután tömérdek gorombaságtól megszabadították keblüket. Biz ez rossz iskola volt a pesti rendőrnek, aki minden tanítás nélkül is elég jól tud már gorombáskodni. De hát nem lehetett máshogyan cselekedni: az urak kívánták a rendőrök bevonulását s Tisza respektálta az urak akaratát. Ez az állítás rosszakaratu hazugságnak látszik, de azért igaz. Az urak jobban érzik magukat, ha nem kell bejárniok a képviselőházba, s boldogok, ha arra hivatkozhatnak, hogy az elnöki önkény zárja el előlük a palota kapuit. És Tisza megtette nekik azt a szivességet, hogy vállalta a kivonulásuk ódiúmát. Vállalta, hogy őt okolják mindenért. Az urak szidják emiatt Tisza Istvánt, de ez a szidás nem őszinte. Mert az őszinteség akkor tört ki az urakból, mikor a rendőrség bevonult s a honatyák ezzel a sóhajjal távoztak: Hála Istennek, hogy megint kizártak bennünket.

AZ ÉLET, A MŰVÉSZET ÉS AZ OSTOBASÁG: ezek a hárman kerültek egymással szembe Keszthelyen és a csatának természetesen az ostobaság győzelmével kell végződnie. Mert ennek a világnak már olyan a berendezése, hogy minden korlátolt benne, csak a korlátoltság korlátlan. Az élet, szegény, mit tehetne egyebet, mulik, mint az árnyék és illanó léptei nyomán az öregség felé ballag a gyenge és erős, féltékeny és a hős egyaránt. Fiatal káplánokból öreg herczegprimások lesznek, ez a természet rendje, amely nem türi, hogy öreg káplánokból nevelődjenek a fiatal herczegprimások. A művészet pedig, mint az élet csatlósa, szintén szabott uton jár és lefest fiatal, öreg, öregnek, fiatalnak, amint adódik, mert ő is gyenge ahhoz, hogy az örök renddel felvegye a küzdelmet. Erre a küzdelemre csak az ostobaság képes, amely fiatal herczegprimásokat akar és el tudja érni azt, amire az élet és művészet képtelenek. Keszthelyen a herczegprimás fiatal és üde és a korlátoltság nyilván azt hiszi, hogy megállította a napot. Pedig mennyire téved! A herczegprimás képe fiatal maradt, de — és ezért hiábavaló a keszthelyiek erőlködése — a herczegprimás nem maradt herczegprimás. Ez fáj a keszthelyieknek, ezt pedig nem tudja kikorrigálni sem a szobapiktor, sem az igazságtalanul bántott jó Vaszary János.

Krónika II.

Telefonviccz.

— márcz. 14.

Tényállás : a szobrász ül a kávéházban, a felesége telefonhoz hívja. A telefonnál egy másik ur van, aki, mikor hallja, hogy egy női hang kéri a szobrászt, így szól : »Á, á, a szobrászt keresi ? akkor maga modell ? mi ? Ha modell, akkor jöjjön fel a lakásomra, én Szerencsétlen Flótás vagyok, tanár, lakom Bubánat-utca 2., harmadik emelet 4.« Mindezt gyorsan, olyan gyorsan, hogy a szobrász felesége sem arra rá nem ér, hogy lecsapja a kagylót, sem arra, hogy megmondja : »Hallja, téved, én a szobrász felesége vagyok«. A sértés megtörtént, s míg a szobrász felesége tudta, hogy őt Szerencsétlen Flótás, tanár, Bubánat-utca 2., harmadik emelet 4. sértette meg, addig Szerencsétlen stb. nem tudta, hogy kit sértett. De megtudta. Mert a szobrász, akinek a felesége elmondta a történeteket, kivitte a kávéház közepére a tanárt és ott négy pofont adott neki, szűrve, habbal, minden nélkül. Ugy kell a tanárnak ! ugy kell a tanárnak ! ez az ember első érzése. Ördög bujjék az ennyire éhes férfiba, aki a telefon-kagylót is fülön ragadja, hogy kávéházból, dróton át, hamar-hamar egy kis szerelmet keressen. Ugyancsak ördög bujjék az ilyen civilizált emberbe, akit e szó »modell« annyira megszedít, hogy mingyárt találkáról és csókról álmodik. Továbbá : megérdemli a sorsát az olyan gyöngefejú ember, aki egy pillanat alatt tíz évre való vigyázatlan-ságot tud kifejteni s már meg is nevezi magát, valóság-gal felírja a címet az arczára, hogy a levegőben uszó pofonok valahogy ökvetlenül odataláljanak. Szóval ez az ügy, mint általában az olyan ügyek, amikben egypár egészséges pofon esik, jól elintézettnak látszik ; az első pillantásra. (Ne feledjük el, hogy domesztikált vadállatok vagyunk, hogy egész nap miderbe van szőritva a modorunk, hogy szembehazudjuk egymást, hogy állandóan mosolygunk, mikor a fogunkat kéne csikorgatnunk, szóval hogy valamennyien úgy állunk az élet nagy spejzában, mint a pergamenpapírral bekötött erjedő dunczta, amely kikivánczik az üvegből, de muszáj, hogy békével megmaradjon. Mily ritkán is verekszünk mink, derék kulturemberek ! Ezért örülünk, mikor egy-egy egészségtől kicsattanó ábrázaton valóban kicsattan egy pofon, s mikor a moziban azt látjuk, hogy a kitűnő francia színészek milyen nagyszerűen rugják meg a partnerüket ott, ahol a kabát véget ér, s a nadrág elkezdődik. Ezt az egész örömet azonban, még itt is, zárjelbe kell erőszakkal visszagyömöszölni.) Emelem tehát poharamat, a távollevő egészséges emberiség nevében, a szobrászra, aki pofozott.

De visszaeresztem a poharat. Gondolkodom. A sértés megtoroltatott. Igen. De vajjon elkövettetett-e ? Nézzük csak. Szembekerülök egy tisztességes asszonnyal, modellnek nézem, a lakásomra hívom s megkapom a pofont, még mielőtt megtudtam, hogy a hölgy, akivel szembekerültem : nem modell. Valahogy még

csak megérdemeltem a pofont, mert modellnek néztem valakit, aki nem az (most egyelőre abban a gondolat-körben mozogva, hogy aki modell, azt csakugyan hívhatom a lakásomra). Azonban itt a telefon. Nem is kerültem szembe a tisztességes nővel, nem is néztem modellnek, csak a hangját hallottam modellnek, vagy még azt sem. Mind téves logikával dolgoztam. Vannak filozófusok, — egyiknek a nevét tegnap olvastam, de már elfeledtem — akik szerint a hibás logika bűn. Kérdés azonban, hogy olyan bűn-e, amelyért pofon jár ? Nem valószínű. Azután : lehet-e megsértenem valakit, akiről nem tudom, hogy kicsoda ? Aligha. Mert a sértést, a szóbelit, így lehetne definiálni : megsértek valakit, akiről egyrészt én tudom, hogy ez meg ez, ilyen és olyan, másrészt a köztudat is tudja, de én az illetőről mégis azt állítom, hogy *nem*-ez és *nem*-az, és nem ilyen, hanem *amolyan*. Vagyis : személyes jellegét és közismert tulajdonságait szántsándékkal eltorzítom. Amit azonban nem ismerek, azt nem torzíthatom. Amíg valakiről nem tudom, hogy kövér, addig, ha azt állítom róla, hogy sovány, csak helytelent állítottam s nem őt, hanem magamat tettem nevetségessé. Ugy nézem, hogy ez a tanár ur esete. Nem tudta, hogy tisztességes nővel beszél, azt hitte, hogy modellel, azt hitte, hogy a modell nem tisztességes, azt hitte, hogy annak, aki nem tisztességes, mingyárt randevut ajánlhat, azt hitte, hogy akinek randevut ajánl, annak rögtön meg kell neveznie magát. Mindez nevetséges ; a tanárra. S az egész cselekmény-lánczolat gazdátlanul lógott, mert a tanár csak annak nevezte meg magát, akinek randevut adott, randevut pedig annak adott, aki modell, s a modell, az csak fikció volt. A fikció absztrakt. Absztraktumokból nem lehetnek *igazi* pofonok. Tehát — most már egész jól elmagyaráztam magamnak — a szobrász is tévedett. Neki is az absztraktumoknál kellett volna maradnia. Például pofont kellett volna ígérnie annak, aki az ő feleségét modellnek véli. Ha a tanár jelentkezett volna, meg lehetett volna pofozni. De a tanár nem jelentkezhetett volna, mert ő a szobrász feleségét semminek sem vélhette, hiszen nem is ösmerte. Meg sem sérthette, pofont sem kaphatott.

Utólag azonban látom, hogy valahol én is elhibáztam a gondolkodást, mert, ime, a tanárnak nem is kellett jelentkezni, mégis meg lehetett pofozni, a tanár senkit sem sértett meg, mégis kaphatott pofont. Tehát, a föld gömbölyü, oda térek vissza, ahonnan elindultam, ez az ügy mégis rendben van.

Rendben. Mert kifejejtettem belőle, hogy az egész a budapesti telefonnal kapcsolatban történt. S aki a telefonfülkében áll, az, szegény, beszámíthatatlan. Nem tudja, mit beszél és nem tudja, mit hall. Szerelmi örület is kitörhet rajta. Hogy *egy* csókot kér és *három* pofont kap ? Nem csodálatos. Az sem volna csodálatos, ha három pofont kérne s hibás kapcsolás következtében mindössze egy csókot tudna kapni. Az vesse az első követ rá, aki a kagylóval nem akarta még agyoncsapni a szekrényt, és a kanálba, amelybe beszélni kellene, nem akarta belefojtani a telefonkisasszonyt. Legyünk

élnézők. Mindnyájan halandók vagyunk a mi Urunk, a Központ színe előtt. Halló, színe, nem szíve. Nem címé, nagysád, nem, hanem színe. Igen, igen, az: a Központ színe előtt.

Gábor Andor.

Elhagytak . . .

Elhagytak halkán, észrevétlen,
Mik lelkemben cikláztak, égtek:
Az álmokszötte ingoványok,
A csókok, nászok, pázar éjek.

Száguld az életem vonatja.
Közöttünk egyre több a távol.
Széteszlő ködként látom már csak
A messzeségek ablakából.

Ülök vívódva a gond székén.
Szememből sós könnyek peregnek.
Én meghalt, édes ifjúságom
Temetlek, örökre temetlek . . .

Nógrádi Pap Dezső.

A patikus.

Irtá: OTTÓ ERICH HARTLEBEN.

(2)

A főtörzsorvos atyáskodva megveregette a gyógyszerész vállát, akit már nem is lehetett felismerni, annyira áradozott és ábrándozott.

— Elhiszszük, elhiszszük.

Konstantin jót huzott a borból.

Az ügyész pedig így szólt:

— Engedje meg, gratulálni akarok magának, hogy ilyen mélyen tud érezni. Hiába, ez ér az életben legtöbbet, — és boldog lehet, mert ön jó uton jár!

Félszakítottam az ügyészt, mert kíváncsi voltam:

— Kérem, folytassa tovább.

— Szóval érdeklődni kezdtem.

És először játéka iránt érdeklődtem, játékába szerettem bele. Már mondtam, hogy nagyon muzsikális vagyok és . . . bármilyen kicsi volt a hölgyzenekar . . . kitűnően muzsikáltak. Ragyogóan. És olyan különös varázs és báj nézni ezeket a fiatal leányokat, akik önállóan gyakorolják a művészetüket. Van ebben valami nagyvárosi. A nagyváros a nőket különös hivatásaikban is bemutatja . . . Sohase felejttem el, mit éreztem, mikor a vasuti pénztár pultja mögött megláttam az első hölgyet. Ezért aztán nagyon szívesen utaztam a vasúton . . . eleinte. Hasonlóan hatottak a fantáziámra a hegedülő lányok. Ugy tündek fel nekem, mint másvilági lények, sohase hallott és sohase sejtett képeségükkel.

— Persze, persze — dörmögött a főtörzsorvos.

— A nőkben sokkal több ügyesség van, mint az ember képzele. Most már a telefonnál is alkalmazják őket.

Ugy tetszett, mintha a gyógyszerész megbánta volna hirtelen közlékenységét. Nem beszélt többet, csak harapófogóval tudtuk kivenni belőle, hogy a kis talentumos és fiatal hegedűművész miatt körülbelül két kéttel toldotta meg berlini tartózkodását.

Aztán leveleztek egymással . . .

III.

Stolbergben egy magas, ódon házban laktam, amely a hegy közepén épült: alattam volt a templom, fölöttem a kastély. Az épület hátsó fala a hegynek támaszkodott, úgy hogy harmadik emeleti szobám erre nyíló ablakaiból földszinti lakásnak látszott.

Sok bünömhöz, amely engem a jó stolbergiek szemében holmi elkárhozott léleknek tüntetett fel, hozzátartozott még az is, hogy azokon a délelőttökön, amikor nem volt irnivalóm, meglehetősen soká aludtam s így hire ment annak az elvetemültségemnek is, hogy vasárnaponként még tíz óra tájban is — amikor az istentisztelet már rég megkezdődött — szemérmetlenül heverésztem az ágyban.

»Édes aludni reggel

Az átvirrasztott éj után»

igy kezdődik Platen egyik legszebb költeménye, melyet élete utolsó éveiben írt. Mi is éreztük ezt és a bor mellett átvirrasztott éjszakák után; édes jótéteményként fogadtuk a reggeli szendert. Ezért nem is kellett bennem tulságos örömet, amikor egy szép reggel — úgy kilencz óra tájban — legédesebb hajnali álmomból fölriasztott a patikus.

Kalappal a fején, pulykaveresen rontott be a hálószobámba, levegő után kapkodva fuldokolt az ágyam mellett, s én boszusan dörgöltem álmos szemeimet.

— Bocsásson meg . . . bocsásson meg — nyögte végre és levette a kalapját.

— Szent Isten, mi történt?

Nyelt egy nagyot.

— Elza . . . Elza itt van: It! . . . Stolbergben!

Le kellett ülnie a székre, amelyen rajta volt még az alsónadrágom. Karja ernyedten hanyatlott le kétoldalt.

Felegyeñesedtem.

— Ah ugy! Az ön hegedűművésznöje? Óriási!

— Kedves jó gyakornok ur, kérem önt, könyörgöm, ne tréfáljon. Ön az egyetlen, akiben megbíthatok, az egyetlen, aki talán segíthet rajtam. Kérem, ne hagyjon el.

Könyörögve átkulcsolta a felsőkaromat, és őszinte félelem tükröződött jólelkü arcán.

Nem hagyhattam cserben. Megnyugtató hangon biztattam:

— Talán még van segítség. Ne csüggedjen. Ami rajtam áll, én mindent megteszek. De mondja csak, hogy történt?

— Ah Istenem, ki hitte volna, hogy ilyen szeszélyes teremtés. Hát képzelje, ma reggel, egy félórával ezelőtt, Eberhardék háziszolgája ezt a levelet hozza nekem. Itt van, olvassa el, olvassa el, kérem.

Olvastam:

»Drága Konstantin!

Az utánad való vágyakozás nem hagyott nyugodni. Képzeld csak, azt akarta a főnökünk, hogy jelmezt viseljünk és jelmezben hegedüljünk. Szépen! És még hozzá a magunk pénzéből. Ha már ilyenre ráadom a fejem és kiülök a publikum elé puczer karokkal, hogy mulattassam őket, akkor már legalább fizesse a főnök.

Drága életem, úgy vágyódtam utánad! Keresünk másik állást, de nem találtunk és hát ilyen szép időben úgy sem szívesen ül az ember abban a vaczakfüstös bódében. A pénz, amit küldtél, éppen még elég volt egy jegyre, és mert te mindig mondtad, hogy milyen szép itt Stolbergben, hát ide jöttem.

Örülök, hogy nemsokára látlak! Ötven fillérem van ugyan még, de azért csak adjál te borraivalót Frid-

richnek, mert akkor nekem semmi sem marad és nem tudhatom, mikor jöhetsz ide. Legszívesebben ugyan azonnal magam röpültem volna karjaid közé, de te most bizonyára a pultr mögött állasz, és talán éppen a grófnő ő méltósága vesz tőled purgót, tehát nem akarlak zavarni.

Kérlek, édes szívem, ne váráss magadra sokáig, hanem jöjj azonnal. Epedve vár, forrón szerető.

Elzád.

U. i. az Eberhard-szállodába 6-os szoba.

— Jó kedélyű lány. Hát mit akar most csinálni?

— Semmit. Az Isten szerelméért! Semmit. Tovább akarom árusítani a gyógyszereket, csendben és zavartalanul és a laboratóriumban akarok maradni éjjel úgy, mint nappal. Gondoljon arra, az Istenért, ha a stolbergiek valamit megsejtenek... mi lesz akkor velem. Nem, nem, látnia sem szabad engem. Önnek kell helyetnem cselekednie. Önnek — ha meg akar engem menteni — a lányt magára kell vállalni.

— Magamra vállalni? Tessék?

— Igen. Mert gondolja meg: Elza kiléte nem maradhat titokban a stolbergiek előtt. És azonnal mindenki kérdezni fogja: ki ez, mi ez, honnan jött, mit akar, és rám fognak gondolni, kell hogy rám gondoljanak, mert ki fog derülni az is, hogy Fridrich levelet hozott nekem. De ha *ön* lenne olyan nemeslelkű, és a gyanut magára irányítaná, akkor a stolbergiek azonnal oly — ne haragudjon — természetesnek találnák, hogy senki sem kérdezősködne többé és én meg lennék mentve. Drága jó gyakornok ur, az ön hírének már úgy se árt, se nem használ semmi. Néhány hónap mulva itt hagyja ezt a siralomvölgyet és legalább lesz egy kellemes emléke...

— Kellemes emlékem? Már megbocsásson, de én inkább áldozatnak vélem, vagy azt hiszi, nekem egészen mindegy, hogy azután az udvarnál azt beszélék rólam, hogy berlini háremem maradványait ide hoztam magam után?

— Persze!

Ez a »persze« oly mélyen a szívéből fakadt szegény patikusnak, hogy elnevettem magam.

— Hát jól van, nem bánom. Rendelkezzék velem. Mivel lehetek szolgálatára?

— Mindenekelőtt fel kellene kelnie és felöltöznie. Azután elmenni Eberhardhoz, az ő szobájába vezetni magát, és ott lehetőleg sokáig tartózkodni... vele egyedül...

— Na hallja, ez aztán nehéz feladat. És nem fél, hogy...

— Nem — felelte határozottan a patikus.

— Én nem félek. Elza sohasem lesz hűtlen hozzám. Ismerem! Sokkal jobban szeret. Mindenekelőtt azonban mennie kell Stolbergből, minél előbb, különben még szerencsétlenségbe dönt. Vegye őt rá, minden körülmények között, hogy tüstént utazzon vissza Berlinbe. Tüstént.

Kivette a pénztárczáját és teletömte a markomat aranyakkal.

— Itt van kétszáz márka, adjon neki annyit, amennyit kér.

— Ön nagylelkű. És hol keressem önt azután?

— Én addig ki nem mozdulok a patikából, amíg... a lány el nem ment. Kérem önt, jöjjön minél előbb. Oh Istenem, csak sikerülne... milyen kellemetlen dolog. Hát Isten vele. Ugy-e most felöltözik? Kérem, legyen szíves!

Megszorította a kezemet, még egyszer felsóhajtott, jó mélyen, és elment.

IV.

Felöltöztem a lehető legnagyobb gonddal, kikeféltém és kifényesítettem a czilinderemet és elindultam hozzá...

A hotelhez érve, eszembe villant, hogy hiszen nem is tudom a hegedütündér vezetéknevét és a főpinczér lelkületére demoralizálólág hathat, hogyha egyszerűen egy Elza nevezetű kisasszony után kérdezősködöm. Kétségeimből azonban hamarosan megszabadultam, mert alig hogy átléptem a szálloda küszöbét, éreztem, hogy valaki hátulról megkopogtatja a vállamat: Eberhard volt, aki borgőzös szemével sunyin kacsingatott felém és a fülembé sügta:

— Már várja. Hatos szoba. Csitt.

Később bevallotta, hogy ő már *előre* tudta, hogy ez a látogatás *nekem* szolt, és így nem is kellett a patikus ártatlanságával előhozakodni.

Természetesen ráhagytam, hogy úgy van. Meg kell szenvedni az igazsáért.

Kopogtattam.

— Szabad.

Nyugtalanokodni kezdtem. A hangja oly kellemesen csengett...

Hát bizony *igazán* nem tudom már, hogy mi történt ezután. *Nem is* kötelességem róla számot adni. Hogyisne, szép volna! Ha elmondok valakinek egy históriát, *csakis tölem függ*, hogy mennyit árulok el belőle, — amit *elhallgatok*, ahhoz senkinek semmi köze. Nem vagyok a vádlottak padján, vagy mi, nem is esküdtem, hogy csakis az igazat fogom mondani, semmit el nem hallgatok, és semmit hozzá nem teszek, — pusztán csak azt szeretném, hogy ne magamban kellessen mosolyognom ezen a humoros életen. Régi tapasztalás, hogy nem jó látni csendesen és hangtalanul befelé mosolygó embert — — —

Egyébként a patikus igazat mondott: Elza csakhogy ugyan enivaló volt. Csinosan és elegánsan öltözködött csupán a hajviselete nem tetszett nekem. Megmutattam neki (beszélgetés közben), miként kellene fésűlködni, és megígérte, hogy mostantól fogva megváltoztatja a frizuráját, az én izlésem szerint.

Egyáltalán nagyon előzékeny volt, sokkal kevesebb ellentállást tanúsított, mint amennyit a patikus beszéde után képzeltem.

Minden teketória nélkül elfogadta a kétszáz márkát és kaczagva irta az eléje tett nyugtára:

»Alulírott igazolom, hogy a mai napon 200, azaz kétszáz márkát Otto Erich joggyakornok úrtól átvettem. Továbbá kijelentem, hogy stolbergi tartózkodásomtól el vagyok ragadtatva és mindazoknak, akik szórakoztatásomat elősegítették, hálás köszönetet szavazok.

Elza.«

Még csak egyet kért tőlem, hogy kísérjem el Nordhausenig.

— De drága kisasszony!

— Na hallja, ha még erre sem hajlandó érettem, akkor maga is csak olyan, mint a többi... olyan, mint azok a nyárspolgárok, akiket kinevet, ugyan menjen...

Megígértem a patikusnak, hogy több óra hosszaiig egyedül maradok a bájos hegedütündérral. Mivel pedig én állani szoktam a szavamat, sőt többet teszek, mint amennyit megígérek, alkonyatig együtt voltam Elza kisasszonnyal, egészen a nordhauseni omnibusz indulásáig, amelylyel minden körülmények között vissza kellett utaznia.

— Édes fiam, — mondtam neki — természetesen a legnagyobb örömmel elkísérem, de négy óráig tart az odautazás... ha most magával megyek, tíz óra körül érünk csak Nordhausenbe és lehetetlenség volna még ma visszajönnöm Stolbergbe. Nordhausenben kellene maradnom éjszakára és minthogy holnap reggel szolgálatban vagyok, már a hajnali omnibuszszal vissza kellene jönnöm. Ennyi fáradságot én nem igen bírok el.

De ő nem tisztelte kifogásomat; ugrándozva tapsolt és kacagott:

— Ah, de hisz ez pompás! Így legalább még együtt maradhatunk Nordhausenben! Ném, nem, nem. *Velem kell jönnöd, muszaj...*

Meghoztam neki ezt az áldozatot is.

Mikor másnap reggel kilenczkor kiszálltam az omnibuszból, egyenesen az irodába mentem.

Fáradt voltam, törődött, de boldog és megelégedett, mint az olyan ember, aki jót cselekedett és teljesítette a reá bízott kötelességet.

V.

A hivatalos idő végeztével siettem a patikába, hogy megnyugtassam a szegény patikust, aki immár több mint huszonhét órája hányódik kétség és félelem között.

Bevallotta, hogy egész éjszaka nem hunyta le a szemét, én pedig elmondtam neki, hogy szintén igen keveset aludtam az éjjel, és hogy ennek ellenére a dolog szerencsésen és valamennyiünk megelégedésére fejeződött be.

Mindenekelőtt gratuláltam jó izléséhez és bevallottam, egy csöppet sem csodálkozom többé, hogy olyan valaki, akinek ilyen bájos teremtés a babája, nem igen áhítozik ezekkel a stolbergi libákkal a szent házasság jármába lépni.

Erre különös arcot vágott.

— Hogy érti ezt, gyakornok ur?

Megpróbáltam világosabban beszélni. Mire szomorú elszántsággal jelentette ki, hogy *ennyire még nem jutott vele.*

Nem akarja a nő, különösen az ilyen finom és művészi hajlamu nő érzelmi világát mohó és vaskos ujjakkal érinteni. Ugyan tudja, hogy a lány talán nem is haragudna meg érte, ha kissé hevesebben közeledne hozzá... mindamellett, legalább is egyelőre, még fázik tőle...

Mindezt szó nélkül hallgattam végig, minthogy patikában voltunk és ha szabad folyást engedek mindenáron kikívánczoló eltérő véleményemnek, lehet hogy a patikus, aki éppen kedvencz pálinkakeverékemet öntögette össze, minden teketória nélkül, egyszerűen megéget. Egyes ember őrizkedik a borbélya haragjától, addig amíg torka körül jár a beretvéja.

Miután felhörpintettem a pálinkát, átadtam a patikusnak Elza nyugtáját. Észrevettem, hogy ez kinosan érintette.

— Szóval rögtön elkérte az egész összeget? — kérdezte.

Ekkor jutott eszembe, hogy egészen megfeledkeztem alkudni. Mit tegyek? Nagy zavarban voltam. Végre kiböktem:

— Igaz, arra kell kérnem, hogy ne haragudják, de a kisasszony annyira lojális és konciliáns volt, hogy én... különben is sokalja... minthogy én vagyok a hibás, természetesen örömmel kész vagyok minden... Nagylelkűen félbeszakított.

— Mi jut eszébe, kedves gyakornok ur, ellenkezőleg: kimondhatatlan hálát érzek ön iránt. Engedje meg, hogy forró köszönetet mondjak őszinte baráti

szívességeért és bármikor szüksége lesz hasonló szolgálatra, forduljon hozzám, a legnagyobb...

Ezt azonban nem hagytam végig mondani.

— Köszönöm, nem! Nem! Isten őrizz! Már úgy értem, hogy: remélem, sohasem fogok hasonló zavarba kerülni...

A patikus még mindig forrón szorongatta a kezemet. Határozottan derék, hálás ember volt. Nem tudtam rá sokáig haragudni. Mihelyt azonban lehetett, sietve odébb állottam. Keservesen megmásztam azt a százötven lépcsőfokot, amely a hegy lábától — a templom mellett — lakásomig vezetett. Otthon pedig, úgy ahogy voltam, üres gyomorral levettem magamat az ágyra és aludtam mint a bunda.

VI.

A sok ostobaság közül, amelyre Elza, a hegéd-tündér készített, egyik legemlítésreméltóbb ez: a kérésének, hogy ajánljam neki valamelyik berlini barátomat, aki nem oly »komoly« férfiú, mint Konstantin, nem tudtam ellenállni; és legjobb barátomnak, a »Kicsi«-nek címét elárultam előtte.

Ezen talán önök csodálkozni fognak, de először is szegény lányka oly megható szavakkal ecsetelte szenvedéseit, panaszkodott, hogy nincs a világon senkijé, aki őt »megértse«; másrésről pedig tudtam, hogy »Kicsi« annyira elzüllött, hogy annak se nem árt, se nem használ semmi.

Romantikus szerelmének elmulta óta a »Kicsi« mindenben az én életelveimet helyeselte, ami nekem tetszett, az neki is tetszett, úgy hogy biztosra vehettem, hogy ez a két ember megérti egymást. Körülbelül egy hét múlva a következő kis levelet kaptam a »Kicsi«-től:

»Vén számár!

Mikor jön meg végre az eszed? Azt hiszed, hogy a porosz állam azért küldött téged Stolbergbe (N. B. Ennél czudarabb helyet már úgy sem találhatott volna a számódra.), hogy ott kísérleti nyulakat tenyészszél. Kőrmölj! Dehogy! Tartsd a könyveknél az orrod és örvendeztesd meg felebbvalóidat. Köszönj szépen mindenkinek, hajtsd meg magad, a nagyságáknak pedig püszilj kezet: nőimiet pedig majd csak magam választom ki, kikérek minden beavatkozást. Ez egyszer még megbocsátom neked, mert a hátán, a bal csipeje felett egy bőditő lencsére akadtam.

Szervusz, te vén, de becsületes számár.

Kicsid.

Ez a levél tartalmasabb és világosabb is lehetett volna, mindamellett megértettem belőle, hogy kettejük barátsága már megkötöttet. Csak azt nem tudtam, örüljek-e ennek vagy sem.

Stolbergben az Eberhard-beli törzsasztalnál irigy gunyolódások tárgya lettem. A főtörzsorvos csak úgy záporozta a kaján czélzásokat:

— Mondja csak, kedves gyakornok ur, nem volna kedve nyugalomba vonulni és itt Stolbergben letelepedni? Látja: a népesedés itt nemcsak hogy számban kevesbedik állandóan, hanem minőségben is rosszabbodik. Ön kellene ide. Ön az, akire itt szükség van, stb. stb.

A patikus az erényem ellen intézett összes támadásokat bizonyos szelid, de sunyi somolygással fogadta és inkognitójában, mindezt neki szóló hízélgésnek vette.

Végre egyszer megint néhány napra Berlinbe utazhattam. Szabadságot nem kaptam ugyan, de én mégis elmentem... magam sem tudom már hogyan.

»Kicsi« várt a pályaudvaron.

Látogatásomat, úgy látszik, kitünő viccnek találta, mert csak úgy rázkódott a nevetéstől, mikor meglátott:

— Micsoda ficzko ez — kiáltotta többször egymás után. — Micsoda ficzko.

Miután kiröhögte magát, elkezdett hadarni.

Azt mondta, hogy Elza meghívta őt és a »Kicsi« — kíváncsiságból — elment abba a mulatóba, ahol a művészno játszani szokott...

— Tudod-e, mi a vakjáték?

Ráztam a fejemet.

— Nem.

— Persze hogy nem tudod. Fogalmad sincs róla.

— De igen, várj csak! Vakjátéknak hívják a sakkban, ha...

— Ugyan. Halvány sejtelled sincs róla. Tehát ez nagyon tiszteletreméltó foglalkozás, amely sok száz fiatal lánynak ad kenyeret. Abban a rengeteg sok hölgyzenekarban, amennyi manapság Berlinben van, lehetetlen, hogy valamennyi nő hegedülni is tudjon... nem is kell, mert az összjáték így is elég komisz. Így fejlődött ki azután a vakjátékipar. Fiatal lányok ülnek az ilyen zenekarok első soraiban, akik külsőleg semmiben sem különböznek a valódi hegedümvésznőktől, legfeljebb hogy néha szebbek, vagy fiatalabbak és csalódásig hüen utánozzák Kubelik mozdulatait. A vonójuk zsirral van bekenve: hangtalanul siklik végig a legfinomabb hegedühuron is!

E magyarázat után, kihívó kajánsággal nézett rám. Nem tudtam mit felelni. De ő folytatta:

— És biztosítlak, Elza a legnehezebb darabokat is eljátszsa ezzel a módszerrel. A kottaállványán változatlanul »Hannchens letzte Liebe« van fellapozva s közben a zenekar a Tell-ouverture-t játszsa, hogy örömhallani.

— Hát úgy: a mi patikusunk is el volt büvölve; először is a tehetségébe szeretett belé.

— Kérlek, kérlek, a lány tényleg tehetséges. A többi leány rögtön elárulja magát, és hacsak nem hülye az ember, látja, hogy a hegedühöz nem is konyitanak. Őnála nagyon kell figyelni, hogy észrevegyék: oly bámulatos ügyességgel vezeti a vonót. — Ah, a multkor, ha láttad volna! Durva emberek tönkretették Elza egyik kolléganőjének egész zenei hirnevét azzal, hogy a hegedüvonóját bekenték gyantával. Próbáld elképzelni azt a rémületet, mikor egyszerre csak megnyítkant a hegedüje. Pazar jelenet volt.

Ez a beszélgetés a kocsiban folyt le, mialatt a hotel felé hajtattunk. »Kicsi« bekisért és míg én lemostam magamról az ut porát, folyton fel s alá járt a hosszú, egyablakos szobában és egyre okoskodott. Lehetetlen elmondani, miket beszélt. Mióta katona volt, káromkodási kézikönyve oly nagy mértékben gyarapodott; akár a modern lira az utolsó tiz esztendőben. Csakhogy az ő ajkán nem ábrándos irók szelid rimei szállingóztak, hanem mindenféle különös furcsaság, melyet katonai előképzettség nélkül bizony kissé durvának találhatunk.

Azután elmentünk vacsorázni s kényelmes beszélgetés közben közös hannoveri rokonainkra gondoltunk, a rokonaink különböző válfaju, differenciált és szimpompás agylágyulására.

Egyszerre csak »Kicsi« félbeszakit, megnézte az óráját és így szólt:

— Te, már itt az ideje, hogy menjünk! A rendőrség azon a véleményen van, hogy olyan nehéz zenét, amilyet a »Fernando« zenekar szolgáltat, csak este tizenegy óráig lehet elviselni. Szóval, ha Elzával még ma találkozni akarunk...

Indultunk.

A helyiséget, ahol a hegedütünder működött, »Agglegények óázisá«-nak hívták. Nagyon örültem, hogy még zárás előtt odaérteztünk, és ritkán döbben-

tem úgy vissza, mint amikor megláttam azt a kis szemrevaló teremést, a nyomorult, proletárokkal tulsufolt teremben, ahol a levegő füstös és bűdös volt a sok savanyu szagu szivartól, az ember szinte belészédült. Ott ült egy szük pódiumon izléstelen és valószínűleg kölcsönbe vett, nem órá szabott ruhában és a világ csufjára hegedült bezsirozott vonóval egy gyermekhegedün.

Örömmel és elfogulatlanul integetett felém a fejével, én mosolyogva köszöntem neki vissza s ő a legnagyobb lelkinyugalommal folytatta a talmi játékot.

»Kicsi« tisztelte hallgatásomat és a komolyságomat. Sőhajtvá mondta:

— Hja, hja, ilyenek az asszonyok.

Végre — hála az égnek — beültünk Wildgruber egy csendes szeparéjába mind a hárman, »Kicsi«, Elza és én. Lassanként visszatért mindnyájunk humora.

— Mondd csak, kedves kis Elzám, mondd meg ezt az egyet: a mi jóságos patikusunk küldi még pontosan a pénzt?

— Hogyne! Minden elsején.

— Nézd csak: szükséged nincs rá, hát miért ülsz föl oda a pódiumra?

— Ugyan, hát majd meghalok az unalomtól. Oly boldogtalan voltam, mikor nem volt állásom. Ha te nem vagy olyan aranyos és nem adod ide a »Kicsi« címét, hát...

Forrón megszorították egymás kezét. Egyáltalán feltűnt nekem, hogy meglehetősen barátságos hang uralkodik kettőjük között.

— Csak az a baj, hogy soha sincs pénze! — mondta Elza és csaknem halálra kaczagta magát.

Portóit ittunk és én felemeltem poharamat.

— Uraim, — szóltam kenetteljesen — gondoljunk a távollevőre is. Éljen a patikus! Éljen!

— Éljen!

Elza volt a lehangosabb. Kocczintottunk! A poharak hangja nem csengett jól össze.

Sokáig pityizáltunk. Azután a »Kicsi« megtörülte bajuszát és elgondolkozva mondta:

— Drága egy ember az a patikus...

(Vége.)

Saison.

Kijárónők.

A hadügyminisztériumban kiadtak most egy szigorú és ravasz rendeletet. Ebben megtiltják azoknak a magasabbrangu tiszteteknek, akik a szállítások ügyeit intézik, hogy kijáróhölgyeket tanuk nélkül fogadjanak. Amennyiben az olvasó tisztában őhajt lenni a kijárónő fogalmával, kegyeskedjék e helyen követni utmutatásaimat; még pedig pedig utmutatásaimat szindarabvázlat alakjában.

(Első kép. Színhely a Berger és Társa czég irodájaja.)

BERGER: Mi van a szállitással?

ÉS TÁRSA: Beszéltem Birnbaum ezredessel, aki a saját jószántából nem tehet semmit az érdekünkben. Érveinket nem fogadta el mértékadóknak és kijelentette, hogy csak kijárónővel tárgyal, mint egyetlen érvel.

BERGER: Na? Ha ő kijárónót akar, miért nem küldi el a kedves nejét?

ÉS TÁRSA: Pardon; öné az elsőbbség. A cégben is az ön neve szerepel.

BERGER: Furcsa ember maga. Hol van nekem feleségem? Hisz nőtlen vagyok.

ÉS TÁRSA: Abszolúte nem akadály. Nősüljön meg.

BERGER: Muszáj annak éppen a feleségemnek lenni? Egyszerűen telefonozok a kijárószerzőhöz; küldjön nekem egy elsőosztályú hölgyet; a legszebbet, aki van e földön.

ÉS TÁRSA: Ámen.

(Második kép. Ugyanott.)

KIJÁRÓNŐ (belépődal): Én vagyok a kijárónő.

ÉS TÁRSA: Maga a Bergerné. Elmegy Birnbaum ezredeshez és kijárja nála, hogy a zabot mi szállíthassuk a hadseregnek. Egyéb utasításra, remélem, nincs szüksége?

KIJÁRÓNŐ: Nincs; de egyébre van szükségem. Mindenféle rekvizitumokra; egy párisi tüzékes kalapra, egy kócsagosra; egy párisi kosztümre; egy japán kimonóra; egy estélyi ruhára; több cipőre és egyéb mellékrekvizitumokra.

ÉS TÁRSA: Mit gondol? Cégünk megbízhatósága és kiváló összeköttetések felől nem kellene önnek felvilágosítania Birnbaum ezredest?

KIJÁRÓNŐ: Köszönöm, ez egészen fölösleges. Fő a rekvizitumok.

BERGER: És mit követel nagysád ezért a munkáért?

KIJÁRÓNŐ: Tíz perczenetet; jó bánásmódot és minden héten háromszor kimenőt.

ÉS TÁRSA: Mondjuk három kijárót. Ez precízebb.

(Harmadik kép. Az ezredes irodájában.)

KIJÁRÓNŐ: Berger és társané vagyok. Mint kijárónő jöttem.

BIRNBAUM: Csodálom, asszonyom, hogy egy olyan cég, melynek két főnöke van, csak egy főnökét küld el hozzám.

KIJÁRÓNŐ: Bocsánatot kérek, de ez van bevezetve cégünknel. Megkapjuk a zabszállítást?

BIRNBAUM: Nem lehet. Az új miniszteri rendelet szerint tanuk nélkül nem intézhétjük el ezt az ügyet. Sziveskedjék elhozni a tanút.

KIJÁRÓNŐ: Aki legalább...

BIRNBAUM: Oly csinos legyen, mint ön, szép hölgy. Mint ön, mint kegyed, mint... megengedi?... Mint te. Ugy-e nem haragszol, ha bizalmas vagyok. Szép szemed van, édes...

KIJÁRÓNŐ: Igazi zabszem. Szóval tanut hozzak. Szervusz!

BIRNBAUM: Pardon, még egy kérdést. Kinek a kedves felesége vagy: a Bergeré, vagy és társáé?

KIJÁRÓNŐ: És társáé...

(Negyedik kép. És társa lakásán.)

BIRNBAUM: Itthon a nagyságos asszony?

SZOBALÁNY: Tessék helyet foglalni. Mindjárt bejön.

BIRNBAUM (leül, egyedül): Szép lakás. A kicsikém meg lesz lepve.

ÉS TÁRSANÉ (bejön): Kihez van szerencsém?

BIRNBAUM: Birnbaum ezredes vagyok. Önagyságával, a háziasszonynyal szeretnék beszélni.

TÁRSANÉ: Én vagyok.

BIRNBAUM: Hogyan? Hogyan?... Nem értem?... Ön volna az a... de hiszen én önt nem így ismerem... én egész másképp ismerem önt... én önt, mint te-t ismerem. Én önt, mint...

TÁRSANÉ: Sajnálom... Ugy látszik, valaki bitrolta a nevemet.

BIRNBAUM: És engem becsaptak... Én önt mint másvalakit ismertem meg és a kedves urának adtam a zabszállítást.

TÁRSANÉ: Talán Bergerné volt az?...

BIRNBAUM: Dehogy! Bergerné volt a tanu.

TÁRSANÉ: Ez egy bohózati téma. A bohózat úgy végződik ez esetben jól, ha megboszuljuk magunkat a férjemen.

BIRNBAUM: Ó, miképpen tegyük ezt?

TÁRSANÉ: Hogy adja neki a jövő évi zabszállítást is.

BIRNBAUM: Szabad tegeznem téged?

TÁRSANÉ: De tanuk nélkül.

(Függöny.)

Maitre Jacques.

HETI RIGMUSOK.

Pályaválasztás.

A jelölés az albán trónra,
Ahogy olvasom, most folyik,
Az állásra jelölt van dusan
És megfelelő is olyik.

Hogy elmennék-e én királynak
A délczag albánok közé?
Egy lelki hang éntőlem ezt már
Több alkalommal kérdezé.

Hogy elmennék-e? Tudja Isten.
A válasz nem oly egyszerű;
Ámbár hogy van egy diszmagyarkám,
Melynek a színe meggyeszerű.

A korona sem okoz gondot;
Egy korona nem nagy dolog.
Legföljebb kölcsön fogom kérni.
(Egy törpebankra gondolok.)

El is végezném azt a munkát,
A király dolga semmi más:
Csak csöndes misék hallgatása,
És séta és aláírás.

A baj csak az, s ez a baj nékem
Többször eszembe ütközött,
Hogy lényegesen nagy különbség
Van köztem s egy albán között.

Ez a különbség szembeötlő,
Észreveszi bármely gyerek-szem:
Mihelyt lehet, fölkel az albán,
És én, mihelyt lehet, lefekszem.

Pikk.

INNEN-ONNAN.

Czimképünkhöz. Mikszáth Kálmán és Földes Livia...

A szellemi arisztokráciának két jelentős családját füzi össze ez a két egymás mellé irt név. Mikszáth Kálmán fia házasságot kötött Földes Béla egyetemi tanár leányával, jelentették szürke, hivatalos hangon a lapok, de azok, akik az irodalmi és tudományos dinasztikiak sarjainak sorsát csakugy figyelemmel kísérik, mint a valóságos főherczegékét, bizonyára felfedezik a szürke hir mögött a romantika édes kék virágát, amelynek örökzöld szálai két ifju szívet kapcsolnak össze. És megilletődve küldenek Itália felé vágató vonatjuk után egy meleg üdvözlöt; egy boldog embert is oly ritkán köszönhetünk manapság s ők mind a ketten boldogok. Mikszáth Kálmán fia és Földes Béla leánya, az ifju és bájos Mikszáth Kálmánné.

* * *

24 **A kulturpalota iskolát eszik.** Igen, uraim, megint a kulturpalota és quo usque tandem... ó magyar vidék, amely a jelen esetben Komárommal azonos. Tudjuk, hogy hiábavaló ez ellen minden cicerói ékesszólás, nem is háborodunk fel tulajdonosan, csak egyszerűen konstatálni kívánjuk a rideg valót, amelynek embriója Komárom nemes tanácsának agyában már élénken rugdalózik a megvalósulás fűrdőtéknője felé. A komáromi kulturpalota ügye ugyanis a legkedvesebb szörnyszülött lesz valamennyi hasonló csecsemő között, s megérdemli, hogy a pálmát neki ítéljék azok, akik a magyar furcsaságokat díjakkal szokták jutalmazni. Mert, kérem, Komáromban nemcsak egy egyszerű kulturpalotáról van szó, amit hetvenötperczentes pótdoból és tűzhatlan rabitzból fognak fölépíteni egy szép paréjjal benőtt üres telken. Nem, a komáromiaknak nincs olyan sok üres telkük, de viszont a kulturpalotának meg kell lennie. Muszáj. Lebontják tehát az elemi iskolát s annak a helyébe építik a nagy-szerű rögeszmét. A népiskola menjen a fenébe, a tanítók fizetésével ugyanis annyi baj van, s foglalja el helyét az óhajtott, a drága, az édes és hangzatos kulturpalota. Elemi iskola nem lesz, de lesz kulturpalota. És akármit beszélnek is a józan bolondok, ez az igazi. Magyarországon ez az igazi képe a kulturának, a kultura fejlesztésének. Az a komáromi kulturpágcda szimbóluma lesz, annak az egész homokra, ej, dehogymég arra sem... egyszerűen látszatra, a levegőbe épített kulturának, amit ebben az országban széltében csinálnak. Helyes, Komárom fölismerete a kor törekvéseinek igazi rugóit és megörökíti azt az unokák számára, hadd undorodjanak attól a késő utódok. Mert nem iskola kell ennek az országnak, hanem illuzió, jó magyarán flancz, smoncza, vagy kulturpalota, vagy amit akartok.

* * *

24 **Hogyan kell goalt lőni?** Szemere Miklósnak igaza volt: nem boldog a magyar. De hála Slózinak, a kitűnő foottball-lőnöknek, igen, lőnöknek, már csak a múlté Szemere szállóigéje. Csak nem volt boldog a magyar, mig nem tudta, hogy

miképpen kell elháríthatatlanul, pontosan és végérvényesen goalt lőni. Most már tudja és — nagyon boldogok vagyunk. Ezt a boldogságot pedig Slózinak, a derék, szimpátikus Slózinak, minden bőrlapdák primadonnájának köszönhetjük. Meg is köszönjük neki: köszönjük szépen. Mna. És most gyerünk csak tovább azzal a lapdával, nézzük csak meg egy kicsit. Hát bizony az sok mindenbe belegurul, amig bejut a kapuba. De ez nem olyan nagy baj, hiszen ugyis csak lábbal kapkodnak utána. Slózi azonban az egyszerű mégis mintha elhibázta volna a dolgot: a kezébe vette a lapdát. Pszt, nem kell azért mindjárt pfujozni, erdőben vagyunk? Ugy-e nem, egyelőre a New-Yorkban vagyunk, a magyar bölények eme gazdag prairiején, ahol Slózi diktál, könyvet diktál, fölvilágosító könyvet diktál a goalozást illetőleg. A prairien pedig nem jó könyvet diktálni, mert a könyv hamar megjelenik. A Slózi könyve is megjelent, — még egy ötven koronás nyugta is megjelent utána s éppen e körül támadtak bajok. Slózi lenyilatkozta a könyvét, a prairiet, az ötven koronát, a pesti nőket, mindent. Ő nem diktált semmit, nem irt semmit, ő nem is tudja, hogy hogyan kell goalt lőni. Tessék. Ez a vége. Hiába örültünk, mégis csak Szemere Miklósnak van igaza, meg annak, aki azt mondja, hogy a goalt gyakorold és ne magyarázd. Ne, ne, mert a teóriákkal mindig baj van, különösen ha kézzel nyulunk ahhoz, amihez a lábunk is elég.

* * *

□ **Lányfiu.** Ugy érzem, hogy most már kiabálni kell: elég! A napisajtó tulsokat foglalkozik ezzel a Haskovitz-fiuval, aki a mult hónapban még Haskovitz-lány volt. Pedig az orvostudósok szerint, akikhez a napisajtó nem mulasztotta el intervjúra menni, az eset nem különös, csak nagyobbra fujták fel, mint a többi ezer esetet szokták. De nem a felfújás miatt elég már ebből a témából, hanem azért, mert mindaz az irás, ami a fiulányról napilapokban megjelenik, csak úgy rikolt az orvosi szaklapok felé. Ott mindez nem volna olyan kinos, kényelmetlen, kellemetlen, gyötrelmes olvasmány, mint a lapokban. Mert ott legalább szabadon lehet beszélni róla. A napisajtóban ellenben csupa sejtalem, hangulat és egyéb csacsiságok vannak, amik csak körül tánczolják a témát, nem tudnak vele mit csinálni. A riporter érzi, hogy a riportersége nem elég; de mert orvosdoktorrá nem tud átalakulni, költővé vedlik. Ez a legkellemetlenebb. Sem a költő mint riporter, sem a riporter mint költő nem élvezhetők. Tessék elhinni, hogy könnyebben lesz fiuból lány és lányból fiu, mint riporterből poéta. S ha majd egyszer lesz is, azt az egyet szintén az orvosi szaklapokban kell tárgyalni.

* * *

□ **Bemutatók vidéken.** Nagyvárad tanácsa előtt egy indítvány fekszik, mely azt kéri, írjon fel a város a kormányhoz, hogy a magyar drámairodalom fejlesztése, a vidéki szinpadok jelentőségének emelése érdekében vegyen föl a kormány a költségvetésbe 100.000 koronát, azzal a rendeltetéssel, hogy az 10—20 vidéki város színháza közt fölosztván, azok akár pályadíjakat tüzzenek ki, akár megbízásokat adjanak eredeti magyar darabok írására. Eddig van az indítvány, melyet bizonyosan az irodalom és a vidéki színház szeretete inspirált. De azért mégsem jó indítvány. Mert igaza lehet az indítványnak abban, hogy segíteni kell a magyar irodalom is, a vidéki színeszeten is; de egyiken sem így kell segíteni. Az irodalomban legkevésbé a drámaírást kell támogatni; az már segített magán, mikor utat tört a külföld felé, de a külföldtől eltekintve is — Isten bűnünkül ne vegye — tán már jobban virul a kelleténél. De ha ez esetleg túlzás volna is: bizonyos, hogy annyira mindenesetre virul, amennyire virulnia kell. Ha a termelést még mesterséges eszközökkel is előmozdítják, az már nem virulás, hanem burjánzás lesz. Minek az? S a

vidéki szinpadnak sem *erre* van szüksége. Hiszen egyelőre még ott sem tart, hogy azzal, amit budapesti központjából kap, meg tudna birkózni. Még nagyobb anyag még rosszabb minőséget produkálna egész bizonyosan. Nem is beszélve arról, hogy szükség van még, sajnos, szükség van a fővárosra, mint mértékhatásként. Hiszen nemrég történt, hogy egy jónévű szerző drámája *csak* vidéken kapott bemutatásokat, de egyszerűen többször sehol sem tudott színrekerülni, nem azért mert rossz volt, hanem mert sem színészek, sem kritika, sem közönség nem tudtak mit csinálni vele. Egyszerűen nem tudták megállapítani, hogy jó-e, rossz-e a darab? A színészek nem tudták, mit hogyan játszzanak, a kritika, nagyon helyesen, nem mondott ítéletet, mert az interpretáczió keresztül látta, hogy nem látja a darabot, s a publikum, amely, úgy látszik, ismeri a színészeit is, a sajtóját is, még a premiérre sem ment el. Né csináljunk hát még nagyobb zavart. Hagyjuk meg Budapestet szitának. Nem méltóztatik észrevenni a vidéknek, hogy noha bukott darab vidékre el sem kerül, mégis olyan nagyon sok rossz darabot játszzanak vidéken? Miért? Mert a jó is egészen rosszul tud prezentálódni.

SZINHÁZ.

Meduza. Semmi kétség sincs abban, hogy ifj. *Wlassics* Gyula drámája, amely a múlt héten került a *Nemzeti Színház* játékrendjére, nem hibátlan munka. Mindenekelőtt sok naivitás van benne. Ma azonban, mikor a naivitás fehér hollónálunk, meg kell becsülni azt, aki nem az irodalmi kávéházak cinikus tenorján beszélteti alakjait és tud hinni a tollában is. Azok a göröngyösségek, amelyek miatt lapjaink megrótták a fiatal drámairót, könnyű szerrel lehorzsolódnának, ha pár hétre leülne a kávéházi haruspexek közé. Ő azonban, igen helyesen, nem teszi ezt. Hittel írja a problémáit, amelyek talán még nem készek, de izgatók. Akár *Henri Lavedan* a »Marquis de Priola«-ban a méltóságos asszonyaink, a kamarásaink, az arisztokráciánk életét hozza közelebb és a fin de siècle hangjait pengeti. A *Füst*-höz mérten határozott-haladás és érték a *Meduza*. Ifj. *Wlassics* Gyulának van érzéke a drámai szerkesztéshez, leleplezései pedig, amelyeket a magasabb körök lelki életéről közöl, érdekesekek és pikánsak.

Királyok. A néző beletekint egy látszóba, amelynek éles lencséje nyomban közel hozza a királyokat is. Ez az újfajta történelmi látszó tíz évvel ezelőtt először *Bródy* Sándor kezében forgott, aki a gyulafehérvári nagyságos fejedelem és a fehérliliomos Anjou Lajos házasságait mutatta be. Miniatur-képek a történelemből. (Azóta *Strindberg* és *Shaw* írt hasonlót.) A képen a profilok élesek, a csontok és a bütykök is látszanak, az árnyékok pedig durvák. Minden, ami emberi, hatalmasan kiütökzik. Első kép: a fejedelem már deres és köszvényes, csalja a felesége, egy utolsó emberi gesztusa a kálvinista nagyurnak. Második kép: a nagy katolikus király idillje a raguzai-tavaszi tengerenél. Harmadik kép: a bőven élő és bőven szeretkező kövér amsterdami piktor első öregsége. *Bródy* Sándor a detailokba mélyed el, tónust és szint ad, stílust, amely meleg és kedves, mélyen a lelkekbe világító, mindenütt nemes és gondos ötvösmunka. Szavai régi, stilizált, magyar kőöntvény. Szívesen láttuk viszont a két régi darabot és néztük végig a harmadik ujat, amelyet egy meghiggadó kor bohém bölcsességével és humorával aranyozott meg, s úgy éreztük, hogy a két történelmi kép is közelebb jutott hozzánk, mint az utolsó premiérkor volt. Sajnos, a *Magyar Színház* nem tudott lépést tartani a darabok stílusával és tempójával,

az intim remek hangját sokszor meghamisította. Egyedül *Kürthy* József van a helyén, aki a fejedelmet játszva *Gombaszögi* Frida sok helyütt gyenge és erőtlenséggel, sok helyütt olyan modorban ágál, mint egy jeles színővendék.

ZENÉ.

Mozart-stílus. Mozartról két portré van forgalomban. *Mörke* novellájából egy derűs, álmodozó, gyöngéd és bájos fiatal ember lép elénk, egy bárok Apollo, akinek ifjúkoráról wirklicher Staatsrat Georg Nikolaus von Nissen jegyzett fel immár nagyon is jól ismert anekdotákat. Ötéves korában életének minden percéhez kísérő-zenét észelt ki, a felkelés, imádkozás, mosakodás, öltözködés, fogócska és haragszomrád melódiáit. Szerette, ha becézték, és sirásra fakasztotta egy barátságtalan tekintet. A trombita hangja úgy megtépázta végsőkig kifinomodott idegrendszerét, hogy a hangszer látásától ájulásba esett. A tizenöt éves cavalliere, filharmonico, akit a pápa az arany sarkantyúrend lovagjává ütött, szívesen szegődött a primo uomo-k szolgálatába, hangszálaikra szabta áriáit. Ez a gyönyörű gyermek, elbájoló nipp egy főúri szalónban, a gálans stílus-kifejezője a zenében. Ennek látják sokan még ma is, akik gyönyörködnek hajporos, parfümös zenéjében, amely távoli küssé és idegen, nem rázza meg a lelket, arabeszk. Ők, a nagyközönség, drama giocosa-nak élvezi Don Giovanni-t és hallgatásakor sohasem érezte azt a felindulást, amelyet Hoffmann érzett, aki Mozart iránt való tiszteletből vette föl az Amadeus nevet. E romantikuson keresztül pillantjuk meg Mozart másik portréját. Itt már nem felnőtt csodagyerek többé, elkényeztetett cherubini és viszonya is más korához. Egy régi zenei lexikonban (Dr. Gustav Schilling, 1837.) olvassuk, hogy a Don Giovanni Bécsben megbukott, Salieri Axurját többre becsülték. A Don Giovanni... er sei, meinten die Leute, zu unmelodisch, zu chaotisch, ungleich gearbeitet, überladen an Harmonie und Instrumentation. Egy lipcsei oboás a földhöz csapta hangszerét dühében az »ügyetlen« szöveg felett. Másutt azt olvassuk hangszeres műveiről: verworren, harmoniewidrig. Milanóból visszaküldik a kvartettjeit azzal, hogy hasznavehetetlenek. Uj, sajátos és meglepő fordulatait értelmetlen sajtóhibáknak gondolták. A két portré adja meg a Mozart-művek előadásának stílusát. Az első szerint: Mozart par excellence rokokó-jelenség. El kell finomkodni, stilizálni kell, régi hangszeres, kis zenekar, stb. A második szerint mindez felesleges. Ha nincsenek skrupulusaink az iránt, hogy Bach klavichordra készült műveit Liszt zongorán játszunk el, semmi akadály annak, hogy Mozart kétszeres és háromszoros »Besetzung«-ban kerüljön előadásra. Ha Scarlattinál, Bachnál, Beethovennél nem ragaszkodunk az eredeti hangszeresekhez, Mozartnál sem kell. Egyeztessük össze a két felfogást. A két portré csak együtt adja Mozartot. Művei között van sok, amely összeforrott korá, val. A Don Giovanni, a Requiem azonban tulmagasodik Alt-Wienem. A Varázsfuvola a határszáron áll. Vonatkozásai a régi Bécshez sokak és sokfélek, de partitúrájának nagyobb része bátran néz szembe a jövővel. A Varázsfuvola, amint tudjuk, Schikaneder szanálására készült. Ő volt a bécsi Feld Zsigmond. Egy főúri palota pajtászerű helyiségében került bemutatásra, látványos darab, a külváros számára. Az újabb kutatások szerint Schikaneder tevékenysége a mű körül Papageno szerepének megteremtésében és eljátszásában merült ki. A szöveggönyv nagyobb részét egy Metzler nevű költő készítette, aki Giesecke álnéven ismeretes. Ez a Giesecke egy kisvárosi szabó fia volt, természettudományokkal foglalkozott, librettók gyártásából élt, később kereskedő lett Grönlandban, a dublini egyetemen az ásványtan

professzora, és mint a királyi akadémia tagja és angol lovag halt meg. Néki köszönhetjük a verseket és sok unalmas prózát. A Varázsfuvola félig bohózat, félig istentisztelet. Hevesi Sándor és gróf Bánffy Miklós új rendezésében inkább bohózat. Német könyvkiadó vállalatok gyakran rendeznek régi munkákból új kiadásokat, az első kiadások hü kópiáit, amatőrök számára. A Varázsfuvola új inszcenálása a bécsi bemutató ilyen »Neudruck«-ja. Schikaneder naiv elképzelései realizálódnak benne a színpadművészet új eredményeinek a segítségével. Ez az előadás úgy viszonylik Mozart dalművéhez, mint Diderichs Faust Volksbüchlein kiadása Goethe Faustjához. Papageno a hőse, kiben még mindig Schikaneder inferioris szelleme kísért. Mi jobb szerettük volna, ha e kevésbé kedélyes, inkább ordinair bohócot a rendező megrendszabályozza és beleilleszti a játék keretébe, amely — a partitúra tanúsága szerint — meseköntösbe bujtatott leírása annak, hogy miként válik egy arra érdemes ifjúból szabadkőműves. Az előadás szolid, jó közepes. Egy szereplőről kell megemlékezni, Buttykay Ákosnéról, ki az Éj királynőjét személyesítette. Ő a tündér a magyar énekes színpadon. Gyermeckorunk lelki kalandjaiban találkozunk e valószínűtlenül karcsu, légi testtel és a tágranyilt nagy szemekkel, amelyek csodálkozva tekintenek a világba. Hangja, amely nem jelentékeny, megindítóan fejezi ki és teljesen egy végsőig érzékeny lélek minden halk rezdülését.

F. Gy.

Művészet.

Rhapsodie hongroise.

Engedjék meg nekem, kérem, hogy a beszámoló helyett, amelyet tisztém és kötelességem szerint bécsi művészekről, pesti művészekről, Művészházról, Nemzeti Szalonról tartanom kellene, egy kicsit nekibusuljam magamat úgy, amint az közöttünk, jó magyarok között szokás és a rideg értékelés európai hangjai helyett nemzetiszín dalokat pengessek a kritikai lant hurjain. Amiért is márczius tizenötödike van, hazafias felbuzdulásokra fellelte alkalmas idő, azután meg, higyjék el, nem ok és haszon nélkül való dolog, ha néha, évenként legalább egyszer, az állítólagos magyar szabadság nevenapján nem azt nézzük, hogy milyen a nagyvilág, vagy milyenek vagyunk mi, hanem összekapcsolva a két tényezőt, inkább arra vagyunk kíváncsiak, hogy milyen a viszony, amely közöttünk és a nagyvilág között létezik. Sőt, ha már egyszer észrevettük, hogy magyarok vagyunk és a magyarságunk látószögéből nézünk életet és művészetet egyaránt, akkor legyen bennünk elég bátorság annak kimondására is, hogy a négy világ, a tőlünk idegen, más élet és művészet tulajdonképpen nem is Európát és az egész nyugati partvidéket jelenti, hanem egészen őszintén és egyszerűen: a németeket. A viszony, amely bennünket nemzeti szempontból érdekel, nem úgy hangzik, hogy: mi és a külföld, hanem egyesegyedül: mi és a németek:

Az idő különösen alkalmas arra, hogy ezzel a viszonyt foglalkozzunk, mert ime, a németek eljöttek hozzánk. És ez alatt nemcsak azokat az osztrákokat értjük, akik most a Művészházban vendégeskednek. Nem ők képviselik a hozzánk rándult németeket, de hogy is ők képviselik. A németek rajtuk kívül, előttük, évek óta mindig jönnek és jönnek hozzánk, szinte feltartóztatlanul jönnek, itt vannak és el se akarnak innen menni. Félő, hogy a vendégeskedésből hódítás lesz, félő, hogy a jámbor tót atyafiakról emlegetett közmondás előbb-utóbb éppen a germán fajtára vonatkozólag bizonyul igaznak, és éppen azért itt az ideje, hogy szerényen, de határozottan felvessük a kérdést: mi szükségünk van nekünk a németekre? Ne tessék félre-

érteni: ez a kérdés korántsem akar az osztrák vendégek kitessekelése lenni, sőt ahhoz, hogy erre a kérdésre feleletet adhassunk, feltétlenül szükségünk van arra, hogy az osztrák vendégek értékét józanul és tárgyilagosan elismerjük. Nyilvánvaló, hogy Klimt egyike a legjobb festő-tehetségeknek, és bár mai modora egy kissé játékos, nem egészen a nagy művészet előkelő lehetőségeihez illő, mégis képeinek részleteiben és különösen a rajzaiban annyi művészet van, amennyi előtt csak tisztelettel és elismeréssel emelhetjük meg a kalapunkat. Bizonyos továbbá, hogy Anton Hanak egy olyan nagyszerű szobrász, akit az elsők között kell számbavennünk akkor, ha a világ szobrászatának jövőjére gondolunk. Nem lehet tagadni azt sem, hogy Orlik és Andri tudósai a festészetnek, hogy a fiatalokban minden különösségük, szenvedő módoruk mellett van akarás és lendület, hogy a Wiener Werkstätte formái sokszor szellemesek és még többször czélszerűek. De most, miután elmondottunk róluk annyi jót és szépet, amennyit tárgyilagos meggyőződésünk megenged, még szerényebben, de annál határozottabban megkérdezzük: mi szükségünk van nekünk a németekre?

Mi szükségünk van nekünk a németekre? Nem erre a kiállításra, amely végre is csak röpké és felületes barátkozás s amelynek még örülni is lehet, ha vérmes reményekkel az osztrák-magyar közjogi helyzet jobbrafordultát várjuk tőle. De mi szükségünk van nekünk a német kultúrára, amely itt él, itt nyüzsgő közöttünk, belevette magát a mindennapi életünk pórusaiba és úgy szippantja magába a magyar pénzeket, mint egy óriási porszívógép, amelyet a Lajtán túl fütének? Mi szükségünk van nekünk arra, hogy a magyar művészetnek úgy artistikus, mint adminisztratív formái a német mintára alakuljanak, hogy művészek és közönség németül és a németekben lássák a szépet? Önök bizonyára csodálkozni fognak ezeken a kérdéseken és ámultan kérdezik majd, hogy ki lát itt németül? Sajnos; nagyon hamar készen vagyunk a felelettel: mindenki. A magyar képzőművészeti kultúra az utolsó esztendőben német befolyás alá került. Az irány, amelyben a fiatalok jórésze halad, a müncheni impresszionizmus unalma és a berlini expresszionizmus ostobasága között ingadozik, a forma, amelyben magyar művészek magukat adminisztrálják, a német nagyképűség és fontoskodás méhében született és — ami a legfontosabb — az iparművészet az egyedül üdvözítő német Raunkunst szerelmes gyermeke. Itt van a legélőbb, legaktuálisabb példa: a Kéve kiállítása. Jobbat találhatnak önök e hazában, de németebbet soha. És az értékeken felül, amelyek ezen a kiállításon Lowegh Ernesztin, Fejérváry Erzsi, Moiret Ödön, Szablya Frischauf Ferencz műveiben imponzánsan ütköznek ki, ezeken az értékeken felül kidomborodik az általános, a mindent magába fojtó jelleg: a németesség. De hát — még egyszer — mi szükségünk van nekünk erre?

Abban az esetben, ha a mi művészetünkkel szemben egy nagyobb, haladottabb, tehetségesebb művészet állana szemben, akkor is sajnálnók az idegen kultúrában való felolvadást, de meg tudnók érteni. Ma azonban nemcsak sajnálatos, de érthetetlen is, mert ide jönnek hozzánk a németek, mi összehasonlítjuk őket és otthonmaradt társaikat jómagunkkal és az összehasonlítás a mi javunkra üt ki. Tessék végignézni a germán képzőművészetet, a bécsin, amely idehozta erejének teljét és a nagynémeten, amely eléggé gondoskodik róla, hogy, amije van, arról az egész világ tudomást vegyen, és azután tessék végiggondolni azokat a megnyilatkozásokat, amelyekben a magyar művészek kiállításain évről-évre részünk van. A párhuzam a mi javunkra üt ki. Tehetség, ujság, akarás, erő és tartalom tekintetében egyaránt. Nemcsak a magyar képzőművészet elismert nagy mesterei, az irányjelölők állnak mindenben, ami Németországban van, sokkal, nagyon sok-

kal felette, hanem azok is, akik éppen a németek befolyása alatt vannak, messze felülhaladják mintaképeiket. A német expresszionizmus erőtlén raffínáltágánál mennyivel impozánsabb, tévedéseiben is mennyivel jelentősebb a Nyolczak művészete! Nem csodálatraméltó-e, hogy ezek után mégis ők azok, akik vezetnek, és mi vagyunk, akiket vezetnek? Nem megfejthetetlen-e, hogy festészet, építészet azok után indulnak, akiknél sokkal többet érnek? És különösen: nem megmagyarázhatatlan, sőt megbocsáthatatlan dolog-e, hogy még a magyar iparművészet is, amely számára nyitva van a magyar faji, népi formanyelv csodálatos birodalma, lemond ennek kincseiről, hogy rávesse magát a német Werkstätték néhány kinnál szült, izzadságszagu ötletére? Hogy lehet ezt megérteni, hol van ennek a magyarázata, ki ennek az oka?

Hagyjuk a kérdések megoldását más, jobb időkre, elég ha körvonaloztuk az elvet és megállapítottuk a legfőbb bajt. Ezen a szép tavaszi napon, amikor a magyar szivekben minden évben újra és újra rügyet hajt a faji önállóság gondolata, szomorúan kellett észrevennünk, hogy elkótyavetyéljük azt, amit valamikor nehezen tudtunk megszerezni. Elkótyavetyéljük éppen azokkal az eszközökkel, amelyek arra volnának hivatva, hogy még többet, mindent megszerezzünk velük. Mert magyarságot, magyar fölényt és becsületet szerezni erővel és fegyverrel, ehhez már, sajnos, gyöngék vagyunk. De a kulturális tehetségeknek olyan bősége él bennünk, faji körülményeink olyan szerencsések, hogy az egész világ nyakára rázhatnánk. A magyar drámaírók már megmutatták, hogy semmi sem lehetetlen. De ha reájuk nézve, akik a nyelvi zárkózottság kásahegyén kellett hogy átrájják magukat, a győzelem mégis lehetséges volt, mire volna képes a képzőművészet az eszperantó összes előnyei mellett? Valóban, kissé szomorú elgondolni ezeket a lehetőségeket, mert olyan biztosak, feltétlenek, célra-vezetők és mert mégsem történik semmi. Mégis tehetségtelen németek vagyunk, mikor tehetséges magyarok lehetnénk, mégis furcsa, hogy ez így történt, hogy elkeseredésünkben mégsem csinálhatunk egyebet, mint Petőfi juhásza és mégis — hadd végezzük stílusosan ezt a nemzetiszínű elmélkedést — mégis hunczut a német.

Jean Preux.

IRODALOM.

Ábrányi Kornél.

Tul a hatvanon halt meg s a halott Ábrányi Kornél megint az, aki a fiatal Ábrányi volt és a férfikorabeli Ábrányi, a szárnyas ihletű költő, az izléses író, a lendületes publicista, a lelkes politikus és az elragadó és bűbajos ember.

Ábrányi Kornél jelentőségét csak most látni igazán. Most, mert a közelmúltban a róla alkotott tiszta képet elhomályosíthatta a sok detailvonás és a jövőben, évtizedek múlva, majd megint nem tudják őt megítélni. Nem tudják

megítélni, mert ahhoz, hogy az ember Ábrányi Kornélnak összes szép, nagy és erényekkel teli képességeit méltányolni tudja, szükség van arra, hogy őt személyesen ösmerte legyen. Ábrányit látni kellett. Látni kellett az ő előkelő, uri magyar alakját, a szabolcsmegyei nemeseknek ezt a biológiai is olyan elegáns ivadékát. Látni kellett az arcját, az alakját, amelyen olyan szépen, olyan hiven és olyan rokonszenvesen tükröződött vissza az ő nemes, könnyen hevülő, romantikus egyénisége. Beszélni kellett vele, hallani kellett az ő elbájoló, finom és uri szavait, hogy az ember megérthesse, ki volt Ábrányi Kornél és mi volt az ő kora, amikor az ujságíró, nem mint ma, bérhivatalnok volt, hanem küldetéses ember, költő és mártír, író és lovag egy személyben.

A kiegyezés utáni Magyarország legszebb emberpéldányai közé tartozott Ábrányi Kornél. Gavallér volt, lovag, igazi byronista. Egyszerre volt költő, ujságíró, politikus és donjuan. Az utóbbit nem tréfaként mondjuk a halotról, aki életében a lelegragadóbb emberek egyike volt. Nála a donjuanizmus is hivatás volt, szép, nemes hivatás, amelyet meggyőződéssel és lélekkel szolgált. Imádta a nőket, úgy imádta őket, mint a régi magyar urak, akik a Jósika regényeiből tanulták a szerelmet.

A nőknél kívül még a politikáért tudott nagyon hevülni, és ebben igazi magyar ember volt. A politika miatt hanyagolta el az irodalmat is, amelyre pedig olyan hivatott volt, mint kevesen az ő generációjából. Ő maga is később — sajnos, nemcsak később, de már későn is volt ekkor — belátta ezt és szeretett volna visszatérni az ő igazi hivatásához, az irodalomhoz és a költészethez. Nagy szerelme, a politika, azután még egyszer időt adott neki erre is. Amikor politikai pörből kifolyóan félesztendeig raboskodott (ez is hozzátartozott az ő regényes életéhez), megírta az Iván című eposzt, utolsó nagyobb lélekzetű szépirodalmi munkáját.

Nagyjában azonban mégis megölte őt a politika. Megölte benne a költőt. Ha nem is ölte meg — mert lehetetlen azt megölni — a költői lelket, de megölte benne az alkotó költőt és az ujságírás felé terelte őt. Ábrányi Kornél a legkitünőbb ujságírók közé tartozott. Nagyszerű publicista, fényes szerkesztői tehetség volt, mesterünk, akinek köszönhetjük, hogy a mai magyar ujságcsikk nem dadog, hanem értelmes szavakban és folyamatos mondatokban oktat, bírál és lelkesít. Páratlanul nagy sikerei voltak Ábrányi Kornélnak a zsurnalisztikában, és mégis azt kérdezzük: érdemes volt-e? Vajjon érdemes volt ezért az egynapos dicsőséggel fizető pályáért otthagyni az irodalmat? Nem! Mert Ábrányi éppen az ő nagy ujságírói képességeinek és nagy ujságírói sikereinek köszönheti, hogy alig marad utána annyi, amennyinek maradni kellett volna olyan nagy tehetség után, amilyen Ábrányi Kornél volt.

Most meghalt, és ha mi fájlaljuk is elmaradt szépirodalmi munkáit, neki már mindegy. Most már mindegy. Elmulott az ő élete, ami mégis csak az ő legszebb, legfényesebb, legragyogóbb munkája volt.

Vegyen **Schweizer's** Selymet

Kérjen mintákat tavaszi és nyári újdonságaikból ruháira és ruhozokra: Voile, Foulard, Messaline, Crepe de Chine, Eollenne, Mousseline, 120 cm széles méterenként K 1.20-tól méterenként, fekete, fehér, egyszínű és mintázott, valamint himzett bluzok és uhák batiszt-, gyanju-, vaszonból és selyemből. Csakis garantált szolid selyemszöveteket adunk el közvetlen magánosoknak bér- és vámmentesen házhoz szállítva. (Dupla levélpórtó).

Schweizer & Co., Luzern U9

Selyemszövet-kivitel. (Svájc) Kir. udv. szállítók

EGO szénsavas **BORAX** pipere **BORAX** üdít, szépit, fiatalít.

1 levél: 30 fillér
1 doboz: 1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Bársónysima, rózsás, üde, bájos arczsinat ad. **A mosdóvizet azonnal puhává teszi.**

Mindenütt kapható! Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-boraxszappan	K 1.—
EGO pipere-boraxcrém	K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81

Emléklapok »a jó öreg korcsmárosnak«. Egy csinos kiállítású, album-alaku munka viseli homlokán ezt a címet, amely a Magyar Vendéglősök Országos Szövetsége kiadásában jelent meg. Elsősorban kell itt említenünk a kiadót, mert itt nem mint üzleti érdekeltség szerepél, hanem mint áldozatkész, a kegyeletet ápoló és hivatásának magaslatán álló kulturtestület, amely önmagát becsüli meg. Petrovics Istvánnak, a néhai való »jó öreg korcsmáros« emlékének megbecsülésével. Még élénken emlékszünk arra a poétikus cselekedetre, amelynek eszméje Glück Frigyesről származott, s amelynek kivitelében is a legderekasabb rész ötleleti meg, a finom érzékű és igazi meczenást: Petőfi Sándor szülei sirjának érzékoszoruval való díszítésére. A Magyar Vendéglősök Országos Szövetsége róttá le ebben a kegyeleme adóját a halhatatlanná tett »jó öreg korcsmáros« iránt s a kerepesi temető egyik díszes Bory Jenő kiváló szobrászművésznünk sikerült alkotása. Ennek a nemes cselekedetnek mintegy folytatása az emlékalbumnak megjelentetése, amely megint csak Glück Frigyes felé fordítja szimpátiánkat minden melegét. Magyar költők és írók, elsősorban a Petőfi-Társaság tagjai szólalnak meg az izléses negyedréteveken. Az illusztrációkkal gazdagon díszített könyv valóban becsületére válik a »jó öreg korcsmáros« lelkes és intelligens utódainak, akik között az első, Glück Frigyes, már számtalanszor adta tanujelét fenkölt és ideális gondolkodásának.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank márczius 13-án tartotta közgyűlését Széll Kálmán titkos tanácsos, intézeti kormányzó elnöklésével. A közgyűlés egyhangú helyesléssel fogadta az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentését, továbbá magáévá tette a tiszta nyereség hovaforrására vonatkozó indítványt, amely szerint a forgalomban levő 200.000 darab teljesben befizetett részvény után egyenként 27 franknyi osztalék fizetessék ki a július 1-ére esedékes XV. számú szelvény ellenében, még pedig már április 1-én; az ezután rendelkezésre álló 1.129.302 korona 36 fillérből 100.000 K az intézeti nyugdíjalap javadalmazására, 125.000 korona pedig az intézeti tisztviselők és szolgák rendkívüli jutalmazására fordíttassék és a fennmaradó 904.302 K 36 fillér a folyó évre elővitessék. Ezzel kapcsolatban a közgyűlés az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megadta az alapszabályszerű felmentvényét. Thék Endre udvari tanácsos javaslatára a közgyűlés egyhangúlag bizalmát és hálóját fejezte ki a kormányzó, az igazgatóság és az összes tisztviselők iránt.

A Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság márczius 13-án tartotta XVII. évi rendes közgyűlését Barta Arnold m. kir. udvari tanácsos, elnökhelyettes elnöklése alatt, amelyen 40. részvényes 35.743 részvény képviselőben volt jelen. Elnök a jegyzőkönyv vezetésével dr. Fellner Frigyes igazgatót bízta meg, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig báró Herzog Mór Lipót és dr. Pap József m. kir. udvari tanácsos részvényeseket kérte fel. Ezután előterjesztett az igazgatóság jelentése. A közgyűlés a jelentést tudomásul véve, a felmentvényt úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak megadta és elhatározta, hogy a 3.369.910,44 korona tiszta nyereségből 2.400.000 korona, vagyis 7½%, tehát részvényenként 30 korona osztalék fizetessék ki; a fennmaradó tiszta nyereségből — az alapszabályok 52. §-a értelmében — 20%, vagyis 286.226 korona 53 fillér mint alapszabályszerűleg megengedett legmagasabb javadalmazási hányad a tartalék-alaphoz csatoltassék és az igazgatóság alapszabályszerű jutalékára 143.113 korona 27 fillér fordíttassék, a külön tartalék-alaphoz 180.000 korona utaltassék át, az intézeti tisztviselők

és szolgák nyugdíjalapjának javadalmazására 40.000 korona fordíttassék és az ezután fennmaradó 350.570 korona 64 fillér új számlára vitessék át. A közgyűlés Tószeghy Imre részvényes indítványára Barta Arnold vezérigazgatónak, az igazgatóságnak, a felügyelő-bizottságnak és a tisztikárnak buzgó és sikeres működésükért köszönetet szavazott. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen Bujanovics Sándor és Barta Arnold elnökhelyettesekké újból megválasztottak. Az ügyvivő igazgatóságba Barta Arnold, Bujanovics Sándor, Enyedy Béni, báró Herzog Péter és Wolfner Tivadár küldettek ki.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank márczius 11-én tartotta báró Madarassy-Beck Miksa elnöklése alatt XLIII. évi rendes közgyűlését. Az előterjesztett évi jelentés megállapítja, hogy az 1912. esztendő nyomasztó gazdasági viszonyai a bank üzletkörünek kiterjesztésére kevéssé voltak alkalmasok és különösen az értékpapírok árfolyamesése, a jelzálogüzlet terén beállott stagnáció, valamint a konzorciális üzletekből származó nyereség lényeges csökkenése kedvezőtlenül befolyásolta a bank üzleti eredményét; mindazonáltal az intézet a mobil tőkék gyümölcsöztetésére kedvező kamatláb-konjunktúra kihasználása és a folyó üzlet céltudatos belterjes ápolása révén az előző esztendő eredményénél az 1912. évben valamivel nagyobb nyereséget ért el. A közgyűlés elhatározta, hogy a 4.861.261 K (1911-ben 4.710.850 K) tiszta nyereségből, mint tavaly, részvényenként 30 K = 7½% osztalékot fizetnek, 250.000 K-t a tartalék-alap javadalmazására, 188.493 (184.522) K-t az igazgatóság alapszabályszerű jutalékára és 50.000 K-t a bank alkalmazottainak nyugdíjalapjára fordítanak és a fennmaradó 622.768 (476.328) K-t új számlára viszik át.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Rossz benyomást gyakorolnak a ferdére taposott cipősarkok. Utasítsa azért cipészét, hogy cipőjét azonnal besonozza, vagyis valódi Berson gummisarokkal lássa el és ön ezzel eléri, hogy cipői állandóan elegánsan maradnak.

Az új
Berson

gummisarok

tartóssága, rugékonysága, eleganciája utolérhetetlen

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.
Zsuffa utóda **FÜREDI ÁDÁM** Budapest
IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)
Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07.

JORICIN

Igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítőik: Basch és Szamossy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.